

Skadelidtes direkte krav mod skadevolderens ansvarsforsikrings- selskab, jf. FAL § 95, stk. 1 og 2

– herunder afgørelsen U 2011.2425 V (anket til Højesteret)

af ANDERS WESTERGAARD JACOBSEN

I dette speciale klarlægges skadelidtes direkte krav mod den sikrede skadevolderes ansvarsforsikrings-selskab, jf. FAL § 95, stk. 1 og 2. Specialet giver således en tilbundsgående beskrivelse og analyse af skadelidtes indtrædelsesret efter FAL § 95. I den forbindelse analyseres betydningen af erstatnings- og forsikringsretlige regler samt kontraktsvedtagelser for skadelidtes indtrædelsesret. I undersøgelsen inddrages afgørelsen U 2011.2425 V, der med Procesbevillingsnævnets tilladelse er anket til Højesteret. Det konkluderes, at skadelidte som udgangspunkt indtræder i den sikrede skadevolderes ret over for ansvarsforsikrings-selskabet. Afslutningsvis indeholder specialet en komparativ analyse af norsk og svensk ret. Det konkluderes, at der i Norge – i modsætning til Sverige – gælder en almindelig adgang for skadelidte til at rette et direkte krav mod ansvarsforsikrings-selskabet.

Indholdsfortegnelse

1. Introduktion

1.1. Indledning	3
1.2. Problemformulering og afgrænsning	3
1.3. Metode	4

2. FAL § 95, stk. 1

2.1. Baggrund.....	4
2.1.1. Udkast til lov om forsikringsaftaler med tilhørende bemærkninger, 1925.....	4
2.1.2. Lov nr. 129 af 15. april 1930 om forsikringsaftaler	6
2.2. Formål	7
2.3. Anvendelsesområde.....	8
2.4. Præceptivitet	10
2.4.1. Præceptivitet før forsikringsbegivenhedens indtræden	10
2.4.2. Præceptivitet efter forsikringsbegivenhedens indtræden.....	11
2.5. Betingelser	12
2.5.1. Sager hvor betingelserne kan opfyldes	12
2.5.2. Sager hvor betingelserne ikke kan opfyldes	14
2.6. Nærmere om retten til det direkte krav	16

2.6.1. Erstatningsretlige regler og eventuelle kontraktsvedtagelser mellem skadevolder og skadelidte	16
2.6.2. Forsikringsretlige regler og kontraktsvedtagelser mellem forsikringstager og selskabet.....	17
2.6.2.1. Generelt	17
2.6.2.2. Identifikation	17
2.6.2.3. FAL § 94.....	18
2.6.2.4. Selskabets modregning.....	19
2.6.2.5. Forældelse af forsikringskravet	20
3. FAL § 95, stk. 2	
3.1. Baggrund.....	22
3.1.1. Afgørelserne U 2001.1285 H og U 2001.1303 H.....	22
3.1.2. Betænkning nr. 1423/2002 om forsikringsaftaleloven	24
3.1.3. Lov nr. 434 af 10. juni 2003 om ændring af FAL m.v.	25
3.2. Ubetinget direkte krav	26
3.2.1. Generelt	26
3.2.2. Sikredes konkurs, tvangsakkord eller gældssanering	26
3.2.3. Efter lovens principper	29
3.2.4. Selskabets underretningspligt.....	29
3.3. Nærmere om det ubetinget direkte krav	30
3.3.1. Kontraktsvedtagelser mellem forsikringstager og selskabet	30
3.3.1.1. Generelt	30
3.3.1.2. Afgørelsen U 2011.2425 V (anket til Højesteret).....	30
4. Skandinavisk ret	
4.1. Generelt	33
4.2. Norsk ret.....	33
4.3. Svensk ret	36
5. Konklusion	
5.1. Konklusion	37
Forkortelses- og litteraturliste.....	38

1. Introduktion

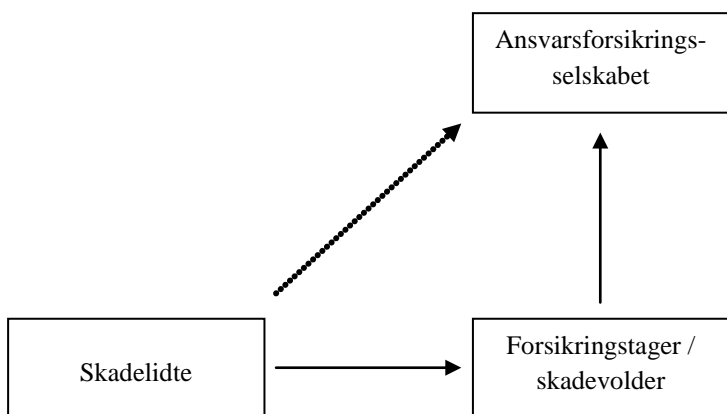
1.1. Indledning

Når de almindelige erstatningsretlige regler er opfyldt, har en skadelidte et erstatningskrav mod den ansvarlige skadevolder. Hvorvidt der foreligger et erstatningsansvar afgøres i *det erstatningsretlige forhold* mellem skadelidte og skadevolder. I så fald kan skadelidte rette sit erstatningskrav mod skadevolderen.

Har skadevolderen tegnet en ansvarsforsikring, kan han rette erstatningskravet mod ansvarsforsikrings-selskabet. Hvorvidt selskabet er dækningspligtig afgøres i *det forsikringsretlige forhold* mellem forsikringstager og ansvarsforsikrings-selskabet.

Skadelidte vil dog typisk have interesse i at rette sit erstatningskrav *direkte* mod skadevolderens ansvarsforsikrings-selskab – i stedet for at rette kravet mod skadevolderen. Skadelidtes interesse i det direkte krav kan eksempelvis skyldes, at skadevolderen er insolvent. Der består imidlertid *ikke* et kontraktsforhold mellem skadelidte og ansvarsforsikrings-selskabet. Efter dansk ret har skadelidte heller ikke en almindelig adgang til at anlægge sag direkte mod selskabet. Under nærmere omstændigheder har skadelidte dog en sådan søgsmålsret, jf. FAL § 95, stk. 1 og 2.¹

Det skitserede *trepartsforhold* kan illustreres med nedenstående figur:²

1.2. Problemformulering og afgrænsning

Formålet med dette speciale er at klarlægge skadelidtes direkte krav mod den sikrede skadevolders ansvarsforsikrings-selskab i henhold til FAL § 95, stk. 1 og 2. Det er således målet med specialet at give en tilbunds-gående beskrivelse og analyse af skadelidtes indtrædelsesret efter FAL § 95.

Jeg vil i specialet redegøre for baggrunden og formålet med FAL § 95, stk. 1 og 2. Herefter vil jeg undersøge og analysere betingelserne for henholdsvis skadelidtes betingede og ubetingede direkte krav mod ansvarsforsikrings-selskabet. Specialet omfatter ikke internationale sager, herunder lovvalg.

Endelig vil jeg se nærmere på betydningen for skadelidtes indtrædelsesret af erstatnings- og forsikringsretlige regler samt kontraktsvedtagelser. Jeg vil i den forbindelse analysere afgørelsen U 2011.2425 V, der med Procesbevillingsnævnets tilladelse er anket til Højesteret. Afsnit 2.6.2.5 om forældelse af forsikringskravet er ikke udtømmende, men medtaget for fuldstændighedens skyld.

¹ Ved lovpligtige ansvarsforsikringer kan det være bestemt, at ansvarsforsikrings-selskabet hæfter *umiddelbart* over for skadelidte. Disse situationer må ikke sammenblandes med FAL § 95, stk. 1 og 2.

² Jf. *van der Sluijs* s. 17.

Afslutningsvis vil jeg lave en komparativ analyse af retsstillingen i Norge og Sverige. På grund af pladsmangel er afsnit 4.3 om svensk ret ikke udtømmende.

Specialet er inddelt i fem hovedafsnit. Afsnit 1: Introduktion. Afsnit 2: FAL § 95, stk. 1. Afsnit 3: FAL § 95, stk. 2. Afsnit 4: Skandinavisk ret. Afsnit 5: Konklusion.

1.3. Metode

I specialet anvendes den almindelige retsdogmatiske metode, der går ud på at beskrive, analysere/fortolke og systematisere gældende ret.³ Ud over at gøre dette i relation til FAL § 95, stk. 1 og 2, vil en komparativ metode blive anvendt. Dette vil ske i en sammenlignende analyse med fremmed ret i form af norsk og svensk ret.

2. FAL § 95, stk. 1

2.1. Baggrund

2.1.1. Udkast til lov om forsikringsaftaler med tilhørende bemærkninger, 1925

Lov nr. 129 af 15. april 1930 om forsikringsaftaler bygger på et lovudkast, der blev udarbejdet af den ved kongelig resolution af 6. februar 1919 nedsatte kommission. Dette kommissionsarbejde skete i samarbejde med tilsvarende forsikringsretskommissioner i de øvrige nordiske lande.⁴

Baggrunden for kommissionens arbejde var, at den norske regering i 1915 havde henvendt sig til den svenske og danske regering med forslag om i fællesskab at behandle emnet forsikringsaftaler. Efter begge landes positive tilbagemeldinger gik den norske regering i gang med det forberedende arbejde, der blev afsluttet i efteråret 1918. Herefter blev der nedsat kommissioner i de tre skandinaviske riger. Finland tilsluttede sig senere samarbejdet, efter landet i 1917 havde opnået selvstændighed.⁵

Den norske regerings henvendelse i 1915 skete i forlængelse af de skandinaviske landes samarbejde på det civilretlige område. De tre landes obligationsretskommissioner havde siden århundredskiftet arbejdet på at skabe en overensstemmende lovgivning i de tre riger. Forsikringsaftaler var et af de punkter, som delegerede fra de tre lande i 1909 havde tilkendegivet egnede sig til en overensstemmende lovgivning.⁶ Den norske regerings forberedende arbejde og det efterfølgende kommissionsarbejde om forsikringsaftaler skal således ses i lyset af de tre landes tidligere samarbejde inden for obligationsretten.

De fire landes kommissioner startede herefter arbejdet i foråret 1919.⁷ På baggrund af denne proces udsendte den danske kommission i december 1921 et foreløbigt lovudkast *uden* kommentarer. Det færdigbehandlede lovudkast *med* kommentarer kom først fire år senere i 1925. Det fremgår af det foreløbige udkasts forord, at det blev udsendt for at give forsikringsverdenen mulighed for at komme med bemærkninger, inden kommissionen skulle afgive sit endelige lovudkast. Desuden fremgår det af forordet, at de enkelte bestemmelser ikke nødvendigvis var udtryk for enighed i kommissionen, idet hvert enkelt medlem havde forbeholdt sig sit endelige standpunkt.⁸

I det foreløbige lovudkasts afsnit om ansvarsforsikring findes følgende bestemmelse:

³ Jf. *Evald & Schaumburg-Müller* s. 210.

⁴ Jf. *RT* 1928-29, Tillæg A, sp. 3173-74.

⁵ Jf. *Udkastet*, forord, s. III.

⁶ *Ibid.*

⁷ Jf. *Udkastet*, forord, s. IV.

⁸ Jf. *Foreløbigt udkast*, forord, s. 1.

*”Naar Selskabets Erstatningspligt er fastslaaet, indtræder den skadelidte i den sikredes Krav mod Selskabet, for saa vidt han ikke har modtaget Erstatning af den sikrede.”*⁹

Denne foreløbige bestemmelse svarer *delvist* til den senere § 95, stk. 1, i kommissionens endelige lovudkast:

*”Naar den sikredes Erstatningspligt overfor den skadelidte er fastslaaet og Erstatningens Størrelse bestemt, indtræder den skadelidte i den sikredes Ret imod Selskabet, forsaavidt han ikke er fyldestgjort.”*¹⁰

Denne bestemmelse er senere vedtaget som § 95, stk. 1, i lov nr. 129 af 15. april 1930 om forsikringsaftaler. Bestemmelsen er vedtaget i fuldstændig overensstemmelse med kommissionens endelige lovudkast – eneste ændring er, at ordet ”forsaaavidt” ikke er samlet i ét ord.¹¹

Det fremgår af de citerede udgaver af bestemmelsen, at der mellem kommissionens foreløbige og endelige lovudkast er sket væsentlig ændring af den senere FAL § 95, stk. 1. Den største ændring består i, at det endelige lovudkast indeholder en yderligere betingelse for skadelidtes direkte krav mod skadevolderens ansvarsforsikringsselskab. I det foreløbige lovudkast er det alene en betingelse, at erstatningspligten er fastslået, mens det i det endelige lovudkast tillige er en betingelse, at erstatningens størrelse er bestemt.

Det fremgår ikke af det endelige lovudkasts bemærkninger, hvorfor der er tilføjet en yderligere betingelse for skadelidtes direkte krav. Desuden fremgår det ikke, hvem der har foreslået den yderligere betingelse.¹² Det er derfor ikke muligt at redegøre nærmere for ændringens baggrund, men helt generelt kan det siges, at ændringen er til ansvarsforsikringsselskabernes fordel. Dette er ændringen, da skadelidtes adgang til et direkte krav er blevet begrænset, idet yderligere en betingelse skal opfyldes. Det er derfor ikke usandsynligt, at ændringen er sket på opfordring fra forsikringsbranchen. Som tidligere nævnt var formålet med høringsperioden efter det foreløbige lovudkasts udgivelse *”... at give Forsikringsverdenen Lejlighed til at udtale sig om det. Disse Udtalelser vil da danne Grundlaget for en ny Behandling af Forslaget fra Kommissionernes Side.”*¹³

Desuden er der, mellem kommissionens to lovudkast, sket flere sproglige ændringer af bestemmelsen. Det kan dog ikke udelukkes, at én af de sproglige ændringer også var tilsigtet en materiel ændring. I det foreløbige udkast var det en betingelse for skadelidtes direkte krav, at *selskabets* erstatningspligt var fastslået. I det endelige udkast er formuleringen, at den *sikredes* erstatningspligt over for skadelidte skal være fastslået. Det er ikke til at sige, hvorvidt der er tale om en materiel ændring, da bemærkningerne til det endelige lovudkast ikke omtaler den ændrede formulering.¹⁴ Kommissionen kan derfor hele tiden have ment, at den sikrede skadevolder udenretligt kunne anerkende erstatningspligten. Det er derimod klart, at den ændrede formulering i endnu højere grad understreger, at den sikrede kan anerkende erstatningspligten udenretligt, jf. nedenfor i afsnit 2.5.1.¹⁵

Konklusionen på tilblivelsen af FAL § 95, stk. 1, er, at bestemmelsen er identisk med forslaget i forsikringsretskommissionens endelige lovudkast. Dette lovudkast blev afgivet efter et samarbejde med lignende kommissioner i de andre nordiske lande, da man ønskede at skabe en overensstemmende lovgivning rigerne imellem. Oprindeligt opererede kommissionen med, at kun én enkelt betingelse skulle opfyldes for skadelidtes direkte krav, men i det endelige lovudkast var en yderligere betingelse kommet til.

⁹ Jf. *Foreløbigt udkast* s. 68.

¹⁰ Jf. *Udkastet* s. 15.

¹¹ Jf. LT 1930, Afdeling A, s. 782.

¹² Jf. *Udkastet* s. 134 ff.

¹³ Jf. *Foreløbigt udkast*, forord, s. 1.

¹⁴ Jf. *Udkastet* s. 134 ff. Det endelige udkast omtaler altså forholdet mellem den sikrede skadevolder og skadelidte – i modsætning til formuleringen i det foreløbige udkast, der alene omtaler ansvarsforsikringsselskabet.

¹⁵ Kommissionens lovudkast med tilhørende bemærkninger er kommenteret af Oskar Bondo Svane i U 1926B.89, *”Udkast til Lov om Forsikringsaftaler.”*

2.1.2. Lov nr. 129 af 15. april 1930 om forsikringsaftaler

Den 10. oktober 1928 blev *”Forslag til Lov om Forsikringsaftaler”* fremsat i Landstinget.¹⁶ Ifølge Justitsministeren var lovforslagets område den private forsikringsret, *”... det vil altsaa sige det privatretlige Kontraktforhold mellem Forsikringsselskabet og Forsikringstageren samt visse Personers Retsstilling, hvis Interesse berøres af den indgaaede Aftale.”*¹⁷ Af bemærkningerne til lovforslaget fremgår det, at Justitsministeriet havde sendt kommissionens endelige lovudkast med bemærkninger i høring. Ministeriet havde dog kun i begrænset omfang taget hensyn til indkomne ændringsforslag, da man i størst muligt omfang ønskede at fastholde ensartetheden i de nordiske lovudkast.¹⁸ Justitsministeren henstillede da også Landstinget til at *”... udvise stor Varsomhed med at foretage Ændringer i Lovforslagets enkelte Bestemmelser...”* for at fastholde det fællesnordiske resultat.¹⁹

Af lovforslagets bemærkninger fremgår det videre, at lovforslaget ikke indeholder ændringer til kommissionens § 95.²⁰ Det følger desuden af bemærkningerne, at man både for så vidt angår *”... almindelige Spørgsmaal som med Hensyn til Begrundelsen af Lovforslagets enkelte Bestemmelser kan henvise til de udførlige Motiver, der ledsager Kommissionens Udkast...”*²¹ I nærværende speciale vil der derfor blive henvist direkte til kommissionens lovmotiver til FAL § 95, stk. 1.

Lovforslaget blev den 19. oktober 1928 førstebehandlet i Landstinget, hvor det blev besluttet at henvise lovforslaget til udvalgsbehandling.²² *”Landstingets Udvalg angaaende Forslag til Lov om Forsikringsaftaler”* afgav den 30. maj 1929 en beretning – og ikke en betænkning. Dette skyldtes, at der i udvalgets arbejdsperiode var valg til Folketinget, hvorefter Rigsdagen fik en ny regering, samt at udvalgets formand var udtrådt i perioden. Som følge heraf blev udvalgsarbejdet afsluttet med en beretning, da man ikke skønnede, *”... at Udvalgets Arbejde i den tilbageværende Del af Samlingen kunde videreføres til Afgivelse af Betænkning...”*²³ Det fremgår af beretningens bilag, at udvalgsmedlemmerne ikke havde spørgsmål til lovforslagets § 95, hvorfor bestemmelsen hverken er omtalt eller kommenteret i de optrykte bilag til beretningen.²⁴

I Rigsdagssamlingen 1928-29 blev lovforslaget ikke oversendt fra Landstinget til Folketinget, da lovforslaget ikke blev vedtaget af Landstinget, men kun førstebehandlet.²⁵ Folketinget behandlede derfor først lovforslaget i Rigsdagssamlingen 1929-30.

Lovforslaget blev den 6. november 1929 fremsat *på ny* i Landstinget.²⁶ Det fremgår af dette lovforslags kortfattede bemærkninger, at lovforslaget – med undtagelse af nogle få formelle ændringer – er identisk med det lovforslag, der blev fremsat i forrige Rigsdagssamling. Det følger derfor af bemærkningerne, at *”... man skal derfor i det hele henvise til de Bemærkninger, der ledsagede bemeldte Lovforslag.”*²⁷

Ved Landstingets førstebehandling af lovforslaget den 13. november 1929 havde ingen af tingets medlemmer kommentarer til lovforslagets § 95.²⁸ Ved førstebehandlingen blev det samtidig besluttet at henvise lovforslaget til udvalgsbehandling. Landstingets udvalg afgav den 5. februar 1930 *”Betænkning over Forslag til*

¹⁶ Jf. RT 1928-29, Tillæg A, sp. 3125.

¹⁷ Jf. RT 1928-29, Landstingets Forhandlinger, sp. 37.

¹⁸ Jf. RT 1928-29, Tillæg A, sp. 3173-74.

¹⁹ Jf. RT 1928-29, Landstingets Forhandlinger, sp. 39.

²⁰ Jf. RT 1928-29, Tillæg A, sp. 3178.

²¹ Jf. RT 1928-29, Tillæg A, sp. 3174.

²² Jf. RT 1928-29, Landstingets Forhandlinger, sp. 98.

²³ Jf. RT 1928-29, Tillæg B, sp. 2961-62.

²⁴ Jf. RT 1928-29, Tillæg B, sp. 2977-78.

²⁵ Jf. *”Oversigt over Forhandlingerne i Folketinget i Rigsdagens 81de ordentlige Samling 1928-29”*, s. XLVII.

²⁶ Jf. RT 1929-30, Landstingets Forhandlinger, sp. 143.

²⁷ Jf. RT 1929-30, Tillæg A, sp. 2735-36.

²⁸ Jf. RT 1929-30, Landstingets Forhandlinger, sp. 148-65.

Lov om Forsikringsaftaler”.²⁹ Betænkningen indeholder ikke ændringsforslag eller kommentarer til lovforslagets § 95.³⁰

Landstinget anden- og tredjebehandlede herefter lovforslaget den 12. og 14. februar 1930. Ingen af disse behandlinger omtaler lovforslagets § 95.³¹ Lovforslaget blev herefter vedtaget af Landstinget med Landstingets ændringer, hvorefter det blev oversendt til Folketinget.³²

I samme Rigsdagssamling, 1929-30, første-, anden- og tredjebehandlede Folketinget det af Landstinget oversendte lovforslag. Dette skete den 25. februar, 26. marts og 28. marts 1930.³³ Efter førstebehandlingen blev lovforslaget henvist til udvalgsbehandling, og den 22. marts 1930 afgav Folketingets udvalg ”*Betænkning over Forslag til Lov om Forsikringsaftaler*”.³⁴ En gennemgang af Folketingets tre behandlinger samt betænkningen viser, at hverken Folketinget eller Folketingets udvalg havde ændringsforslag eller kommentarer til lovforslagets § 95.

Folketinget vedtog herefter lovforslaget med Folketingets ændringer, hvorefter det blev tilbagesendt til Landstinget.³⁵ Den 1. april 1930 blev det tilbagesendte lovforslag vedtaget af Landstinget uden yderligere ændringer.³⁶ Rigsdagen havde hermed vedtaget ”*Lov om Forsikringsaftaler*”, og den 15. april 1930 blev forsikringsaftaleloven stadfæstet.³⁷

Konklusionen på lovgivningsprocessen er, at Rigsdagens ene behandling i Rigsdagssamlingen 1928-29 og syv behandlinger i Rigsdagssamlingen 1929-30 ikke indeholder ændringsforslag eller kommentarer til FAL § 95, stk. 1. Det samme gælder Rigsdagens tre udvalgsbehandlinger. Det kan derfor konkluderes, at forarbejderne til FAL § 95, stk. 1, i det hele skal findes i forsikringsretskommissionens endelige lovudkast med tilhørende bemærkninger.

2.2. Formål

FAL § 95 er rubriceret i lovens kapitel II om *skadesforsikring*, nærmere bestemt i kapitlets afsnit E om *ansvarsforsikring*.

Skadesforsikring er karakteriseret ved, at forsikringsydelsen fastsættes efter størrelsen af det *økonomiske tab*, som forsikringsbegivenheden har medført.³⁸ Skadesforsikringens genstand kan være enhver lovlig interesse, der lader sig ansætte i penge, jf. FAL § 35, 1. pkt.

Ved ansvarsforsikring forstås en forsikring, der dækker det *retlige ansvar*, den sikrede skadevolder pådrager sig over for tredjemand.³⁹ Det er altså ikke en skade, som ansvarsforsikringen dækker, men det erstatningsansvar den sikrede pådrager sig efter de erstatningsretlige regler. Forsikringsaftalen kan indeholde aftalemæssige udvidelser eller aftalemæssige indskrænkninger i forhold til erstatningsretten.⁴⁰

²⁹ Jf. RT 1929-30, Tillæg B, sp. 545-46.

³⁰ Jf. RT 1929-30, Tillæg B, sp. 553.

³¹ Jf. RT 1929-30, Landstingets Forhandlinger, sp. 726-41, sp. 743-44.

³² Jf. RT 1929-30, Landstingets Forhandlinger, sp. 744.

³³ Jf. RT 1929-30, Folketingets Forhandlinger, sp. 5450, sp. 6365, sp. 6452.

³⁴ Jf. RT 1929-30, Tillæg B, sp. 1659-60.

³⁵ Jf. RT 1929-30, Folketingets Forhandlinger, sp. 6452.

³⁶ Jf. RT 1929-30, Landstingets Forhandlinger, sp. 1371.

³⁷ Jf. LT 1930, Afdeling A, s. 765.

³⁸ Jf. *von Eyben & Isager* s. 34.

³⁹ Jf. *Jønsson & Kjærgaard* s. 800.

⁴⁰ Som eksempler på aftalemæssige udvidelser – ved privatansvarsforsikring – kan nævnes en gæstebudsklausul og en børneklausul. Ved privatansvarsforsikring kan en varetægtsklausul og en afgrænsning over for særlige former for ansvar, ex. motoransvar, nævnes som eksempler på aftalemæssige indskrænkninger. Se hertil *Jønsson & Kjærgaard* kap. 34.4.

Ansvarsforsikring er en interesseforsikring, idet ansvarsforsikringen dækker den sikredes interesse i at blive friholdt for skadelidtes erstatningskrav.⁴¹ Den sikrede ved ansvarsforsikring er således ikke skadelidte, men skadevolder.⁴² Skadelidte har dog en interesse i skadevolderens ansvarsforsikring, og denne interesse er bl.a. reguleret i FAL § 95, der omhandler forholdet mellem skadelidte og selskabet.

Udgangspunktet i dansk ret er, at en kontrakt kun skaber ret og pligt for kontrahenterne.⁴³ Det følger derfor af relativitetsgrundsætningen, at hovedreglen er, at skadelidte *ikke* har et direkte krav mod skadevolderens ansvarsforsikringsselskab.⁴⁴ Et sådant direkte krav kræver hjemmel, da skadelidte ikke er part i forsikringsaftalen mellem forsikringstageren og selskabet.

En undtagelse til hovedreglen om kontraktens relativitet findes i FAL § 95, stk. 1, der hjemler skadelidte et direkte krav mod skadevolderens ansvarsforsikringsselskab, når visse betingelser er opfyldt.⁴⁵

Formålet med hjemlen til det direkte krav i FAL § 95, stk. 1, er bl.a., ”... at de skadelidte faar den størst mulige Sikkerhed for gennem Kravet mod Selskabet at opnaa Dækning for den Skade, de har lidt.”⁴⁶ Ved at indrømme skadelidte et direkte krav mod selskabet, sikres skadelidtes erstatningskrav – uden hensyntagen til eksempelvis skadevolderens betalingsevne. Dette er ”... af samfundsmæssige Grunde særdeles ønskeligt...”⁴⁷

Et yderligere formål med FAL § 95, stk. 1, er at sikre, at den sikrede skadevolder eller dennes kreditorer ikke bliver ugrundet beriget.⁴⁸ Dette følger også af berigelsesforbuddet ved skadesforsikring og dermed ansvarsforsikring, jf. FAL § 39, stk. 1. Hvis den sikrede skadevolder, uden at have betalt skadelidte, fik beløbet udbetalt af selskabet, kunne han unddrage skadelidtes betaling. Desuden ville der være mulighed for, at den sikrede skadevolders kreditorer kunne foretage udlæg i den sikredes forfaldne krav mod selskabet – eller sidenhen det udbetalte beløb.⁴⁹

Det er således et af formålene med FAL § 95, stk. 1, at selskabet ikke skal foretage udbetaling til den sikrede skadevolder, men i stedet direkte til skadelidte. Samtidig undgår den sikrede skadevolder at skulle skaffe likvider til et erstatningsbeløb, der kan være forsikringsdækket og derfor efterfølgende kan kræves betalt af ansvarsforsikringsselskabet.

Det primære formål med FAL § 95, stk. 1, er, at skadelidte sikres dækning for sit erstatningskrav mod en sikret skadevolder. Dette er både ønskeligt ud fra skadelidtes og et samfundsmæssigt synspunkt. Formålet realiseres ved at fravige udgangspunktet om kontraktens relativitet og indrømme skadelidte et direkte krav mod skadevolderens ansvarsforsikringsselskab.

2.3. Anvendelsesområde

Forsikringsaftaleloven ”... finder anvendelse på forsikringsaftaler, der indgås med [...] selskaber og institutioner, der driver forsikringsvirksomhed”, jf. FAL § 1, stk. 1. Loven finder således anvendelse på forsik-

⁴¹ Jf. von Eyben & Isager s. 35.

⁴² Det fremgår af FAL § 2, stk. 3, at ved den sikrede forstås den, der ved udbetaling af en forsikringsydelse har ret til ydelsen. Denne definition af den sikrede passer ikke helt på FAL § 95, stk. 1. Her er det *ikke* den sikrede (skadevolder) – men skadelidte – der under visse betingelser indtræder i den sikredes ret mod selskabet.

⁴³ Jf. for eksempel Gomard s. 198.

⁴⁴ Om relativitetsgrundsætningen, se Ulfbeck s. 59 ff.

⁴⁵ Anlægger skadelidte sag mod ansvarsforsikringsselskabet, inden betingelserne i FAL § 95, stk. 1, er opfyldt, kan selskabet nedlægge påstand om frifindelse, da selskabet ikke er rette sagsøgte, jf. RPL § 255, stk. 1. Jf. Bentzon & Christensen s. 479 f og Jønsson & Kjærgaard s. 839.

⁴⁶ Jf. Udkastet s. 135.

⁴⁷ Jf. Udkastet s. 135.

⁴⁸ Jf. Udkastet s. 135.

⁴⁹ Beløbet ville *ikke* være omfattet af RPL § 513 om udlægsbeskyttelse for visse erstatningsposter, da beløbet ikke ville blive udbetalt til skadelidte.

ringsaftaler, der indgås med en af de i § 1, stk. 1, nævnte aktører, medmindre en af undtagelsesbestemmelserne i § 1, stk. 2, finder anvendelse.⁵⁰

Anvendelsesområdet for FAL § 95, stk. 1, er ikke nærmere defineret i forsikringsaftaleloven. Det fremgår kun af FAL § 91 – der er første paragraf i lovens kapitel II (skadesforsikring), afsnit E (ansvarsforsikring) – at ved ansvarsforsikring forstås ”... *forsikring mod erstatningsansvar, nogen pådrager sig overfor tredie-mand som følge af en skadevoldende begivenhed...*”.

Ud fra denne passus omfatter ansvarsforsikring i forsikringsaftalelovens forstand ”... *erstatningsansvar...*”. Efter en umiddelbar ordlydsfortolkning må dette forstås således, at FAL § 95, stk. 1, omfatter *enhver* form for erstatningsansvar.⁵¹ Dette udelukker ikke, at forsikringstageren og selskabet aftaler, hvilket erstatningsansvar ansvarsforsikringen nærmere skal dække.⁵²

Ordlydsfortolkningen, at FAL § 95, stk. 1, omfatter *enhver* form for erstatningsansvar, har også støtte i forsikringsaftalelovens forarbejder. I de indledende bemærkninger til afsnit E om ansvarsforsikring siges det: ”*Man er her som paa flere andre Steder i Udkastet vejet tilbage fra at give en Definition [forarbejdernes fremhævning] af vedkommende Forsikringsarts Begreb...*”.⁵³ Hermed er det overladt til forsikringstageren og selskabet at træffe aftale, såfremt ansvarsforsikringen skal begrænses.⁵⁴

At ansvarsforsikring omfatter enhver form for erstatningsansvar betyder bl.a., at det ikke influerer på skadelidtes retsstilling over for ansvarsforsikrings-selskabet, hvilket *ansvarsgrundlag* der foreligger i det erstatningsretlige forhold mellem den sikrede skadevolder og skadelidte. FAL § 95, stk. 1, finder således anvendelse, hvad enten ansvarsgrundlaget er culpa eller et strengere ansvarsgrundlag.

Ansvarsforsikring omfatter desuden erstatningsansvar, som den sikrede skadevolder pådrager sig efter udenlandske erstatningsregler, medmindre andet fremgår af forsikringsvilkårene.⁵⁵ Det ligger uden for dette speciale at undersøge, hvorvidt FAL § 95, stk. 1, i internationale sager kan anvendes som hjemmel for skadelidtes direkte krav mod skadevolderens ansvarsforsikringsselskab, jf. ovenfor i afsnit 1.2.⁵⁶

Ud over at FAL § 95, stk. 1, omfatter enhver form for erstatningsansvar, må det antages, at bestemmelsen også finder anvendelse på enhver form for *ansvarsdækning*.⁵⁷ Dette betyder bl.a., at det ikke har betydning for skadelidte, om den sikrede skadevolders dækning efter ansvarsforsikringen er primær eller accessorisk. Ligeledes har det ikke betydning for anvendelsen af FAL § 95, stk. 1, om ansvarsforsikringen er frivillig, lovpligtig eller tvungen af anden grund.⁵⁸

⁵⁰ Om begrebet *forsikringsaftale*, se hertil *Udkastet* s. 26.

⁵¹ Denne fortolkning har også støtte hos Per Vestergaard Pedersen i *U 1999B.214* s. 217, der uden begrundelse blot konstaterer, at FAL § 95 finder anvendelse ved enhver form for erstatningsansvar.

⁵² Eksempelvis vil det ved privatansvarsforsikring traditionelt fremgå af vilkårene, at forsikringen ikke dækker erstatningsansvar i kontraktsforhold. Se hertil *Jønsson & Kjærgaard* kap. 34.4.8.

⁵³ Jf. *Udkastet* s. 131.

⁵⁴ Ansvarsforsikring omfatter altså både erstatningsansvar *i* og *uden for* kontraktsforhold. Såfremt parterne ikke har undtaget erstatningsansvar i kontraktsforhold, omfatter ansvarsforsikringen dog kun det kontraktsretlige erstatningsansvar efter de *almindelige* erstatningsretlige regler. Dette betyder, at såfremt ansvarsforsikringen skal dække et vide-regående ansvar, som den sikrede har påtaget sig efter aftale med tredjemand (skadelidte), skal dette være aftalt mellem forsikringstageren og selskabet. Jf. *Bentzon & Christensen* s. 459 f.

⁵⁵ Jf. *Bentzon & Christensen* s. 458.

⁵⁶ Om lovvalget for det direkte krav i internationale sager henvises til Jesper Windahl i *U 2010B.348*, ”*Skadelidtes krav mod skadevolderens ansvarsforsikringsselskab i internationale sager*”.

⁵⁷ Jf. *U 1999B.214* s. 217.

⁵⁸ Jf. *U 1999B.214* s. 217. FAL sonderer ikke mellem frivillige og tvungne, herunder lovpligtige, ansvarsforsikringer.

FAL § 95, stk. 1, er derfor den *almindelige* regel om direkte krav ved ansvarsforsikring i forsikringsaftalelovens forstand. Undtagelsen hertil er, hvis den pågældende situation er særskilt reguleret.⁵⁹

Konklusionen på anvendelsesområdet for FAL § 95, stk. 1, er, at bestemmelsen omfatter enhver form for erstatningsansvar, medmindre forsikringstageren og selskabet har aftalt andet. Desuden har hverken ansvarsforsikringens eller ansvarsdækningens karakter betydning for skadelidtes retsstilling over for ansvarsforsikrings-selskabet.

2.4. Præceptivitet

2.4.1. Præceptivitet før forsikringsbegivenhedens indtræden

For at tage stilling til, om en forsikringstager og selskabet kan fravige FAL § 95, stk. 1, skal det undersøges, om bestemmelsen er deklaratorisk eller præceptiv. I forsikringsaftalelovens kap. I om fælles bestemmelser for alle forsikringsarter er lovens ufravigelighed reguleret i § 3. Det fremgår af FAL § 3, at lovens ”... *bestemmelser kommer, for så vidt de ikke udtrykkeligt er erklæret for ufravigelige eller deres ufravigelighed følger af andre retsregler, kun til anvendelse, hvis ikke andet er udtrykkeligt aftalt eller må anses indeholdt i aftalen.*”

Udgangspunktet efter FAL § 3 er, at lovens bestemmelser kun kommer til anvendelse, hvis ikke forsikringstageren og selskabet har aftalt andet. Med andre ord følger det af FAL § 3, at loven som udgangspunkt er *deklaratorisk*.

Den første undtagelse hertil er, hvis en af lovens bestemmelser udtrykkeligt er erklæret for ufravigelig, jf. FAL § 3. Dette følger ikke af FAL § 95, stk. 1.⁶⁰ Den anden og sidste undtagelse er, hvis ufravigelighed følger af *andre retsregler*, jf. FAL § 3.

Det fremgår af forsikringsretskommissionens bemærkninger til FAL § 3, at ufravigelighed som følge af andre retsregler kan bero på ”... *et almindeligt Retsprincip, hvorefter Bestemmelser af en vis Art gælder uanset Parternes modstaaende Aftale.*”⁶¹ Dette harmonerer med kommissionens indledning til lovudkastet, hvor det siges: ”*Forsikringsretten er et Led i den almindelige Formueret [...]. De herom gældende almindelige Retsregler har hidtil fundet Anvendelse ogsaa paa Forsikringsaftaler, og dette er ligeledes Tilfældet efter Udkastet...*”⁶²

Om FAL § 95, stk. 1, er deklaratorisk eller præceptiv beror derfor på, om et eller flere almindelige retsprincipper afskærer en forsikringstager og selskabet fra at fravige bestemmelsen – på bekostning af tredjemands (skadelidtes) retsstilling.

Bentzon & Christensen anfører hertil følgende under omtalen af FAL § 3: ”*Hvor loven udtrykkeligt tillægger tredjemand en ret, vil kun en aftale med ham, men ikke mellem selskabet og forsikringstageren, kunne berøve ham hans ret. [...] se f.eks. ad §§ 42-43 og 95.*”⁶³ Det er således forudsat af Bentzon & Christensen, at FAL § 95, stk. 1, er præceptiv for forsikringstageren og selskabet.

⁵⁹ Eksempelvis fremgår det ved motoransvar af FL § 108, stk. 1, at ansvarsforsikrings-selskabet hæfter *umiddelbart* over for skadelidte. Skadelidte har derfor et ubetinget direkte krav mod selskabet. Den umiddelbare hæftelse har også som konsekvens, at ansvarsforsikrings-selskabet *ikke* kan fremsætte forsikringsretlige indsigelser. Selskabet kan for eksempel ikke fremsætte indsigelse om, at den sikrede skadevolder har fremkaldt forsikringsbegivenheden forsætligt, jf. FAL § 18, stk. 1. Derimod kan selskabet fremsætte samtlige erstatningsretlige indsigelser. Jf. *Kjærgaard* s. 301 f.

⁶⁰ Forsikringsaftaleloven indeholder ikke en bestemmelse svarende til eksempelvis EAL § 27, der opregner, hvilke af lovens bestemmelser, der er præceptive.

⁶¹ Jf. *Udkastet* s. 30.

⁶² Jf. *Udkastet* s. 21.

⁶³ Jf. *Bentzon & Christensen* s. 16.

Denne udlægning støttes hos Per Vestergaard Pedersen, der anfører, at efter almindelige kontraktsretlige principper kan en aftale normalt ikke tillægges retsvirkning til ugunst for tredjemand. I forlængelse heraf anføres det, at efter almindelige principper kan ”... *regler, der tillægger tredjemand rettigheder over for en kontraktpart, normalt ikke [...] fraviges ved kontraktpartens aftale med sin medkontrahent.*”⁶⁴

Desuden anfører Bentzon & Christensen, at FAL § 95, stk. 1, også er ufravigelig som en konsekvens af berigelsesforbuddet i FAL § 39, stk. 1.⁶⁵ Formålet med berigelsesforbuddet er, at den sikrede – der ved ansvarsforsikring er skadevolderen – ikke stilles økonomisk bedre, end hvis forsikringsbegivenheden ikke var indtrådt.⁶⁶ Ved at sammenholde FAL § 39, stk. 1, og FAL § 95, stk. 1, kan det derfor konkluderes, at en forsikringstager og selskabet *ikke* kan aftale, at forsikringsydelsen skal udbetales til en sikret skadevolder, der endnu ikke har fyldestgjort skadelidte.

Konklusionen på fravigeligheden af FAL § 95, stk. 1, er, at bestemmelsen efter forarbejderne, almindelige principper og opfattelsen i den juridiske teori er præceptiv for en forsikringstager og selskabet.⁶⁷ Hermed kan skadelidtes retsstilling over for ansvarsforsikrings-selskabet ikke indskrænkes ved aftale i det forsikringsretlige forhold mellem forsikringstageren og selskabet.

2.4.2. Præceptivitet efter forsikringsbegivenhedens indtræden

FAL § 95, stk. 1, suppleres af FAL § 96, der ligeledes er rubriceret i lovens kap. II, afsnit E. FAL § 96 indeholder i tiden *efter* forsikringsbegivenhedens indtræden en vis retsbeskyttelse af skadelidtes direkte krav, jf. FAL § 95, stk. 1.

Ifølge FAL § 96 kan skadelidtes ret efter FAL § 95 ikke indskrænkes eller forspildes gennem selskabets forhandlinger med den sikrede, når selskabet er vidende om en indtruffen forsikringsbegivenhed.⁶⁸ Formålet med FAL § 96 er derfor at sikre, at skadelidtes ”... *Retsstilling [efter FAL § 95] ikke præjudiceres ved Aftaler mellem Selskabet og den sikrede, efter at skadelidtes Krav er opstaaet.*”⁶⁹ Bestemmelsen er præceptiv, jf. FAL § 3.⁷⁰

For at FAL § 96 finder anvendelse, kræves *faktisk* viden hos selskabet om den indtrufne forsikringsbegivenhed. Det er derfor ikke tilstrækkeligt, at selskabet burde vide det.⁷¹ Retsbeskyttelsen efter FAL § 96 af skadelidtes direkte krav indtræder derfor først på det tidspunkt, hvor selskabet får faktisk viden om en indtruffen forsikringsbegivenhed.

Aftaler i strid med FAL § 96 er ugyldige i forhold til skadelidte, hvorfor skadelidte fortsat efter FAL § 95, stk. 1, vil have et direkte krav mod ansvarsforsikrings-selskabet.⁷² Indgås de samme aftaler *inden* selskabets

⁶⁴ Jf. U 1999B.214 s. 217.

⁶⁵ Jf. Bentzon & Christensen s. 484.

⁶⁶ Jf. Lyngsø s. 203.

⁶⁷ Bestemmelsen er ikke beskyttelsespræceptiv, hvorfor den efter aftale med en potentiel skadelidte *kan* fraviges inden forsikringsbegivenhedens indtræden.

⁶⁸ Når FAL § 96 omtaler selskabets forhandlinger med den *sikrede*, må bestemmelsen så meget desto mere gælde for selskabets forhandlinger med *forsikringstageren*, i det tilfælde ansvarsforsikringen er tegnet for fremmed regning. Jf. Bentzon & Christensen s. 486, note 1 og s. 487.

⁶⁹ Jf. Udkastet s. 137.

⁷⁰ Jf. Bentzon & Christensen s. 487.

⁷¹ Jf. Sørensen I s. 253.

⁷² Som eksempler på aftaler i strid med FAL § 96 – dvs. aftaler, der *efter* selskabets faktiske viden om en indtruffen forsikringsbegivenhed indskrænker eller forspilder skadelidtes ret ifølge FAL § 95 – kan nævnes ophævelse af forsikringsaftalen, ændring af forsikringsydelsen eller udbetaling til en sikret skadevolder, der ikke har fyldestgjort skadelidte. Jf. Udkastet s. 137 f.

faktiske viden, er skadelidte på modsat vis bundet af selskabets og den sikredes aftaler, da skadelidte efter FAL § 95, stk. 1, indtræder i den sikredes ret (eller mangel på samme) imod selskabet.⁷³

FAL § 96 har til formål at sikre, at skadelidtes præceptive indtrædelsesret efter FAL § 95, stk. 1, ikke bliver illusorisk. FAL § 96 sikrer skadelidtes retsstilling efter FAL § 95, stk. 1, fra det tidspunkt, hvor selskabet får faktisk viden om en indtruffen forsikringsbegivenhed. Efter dette tidspunkt kan den sikrede skadevolder og selskabet for eksempel ikke aftale, at ansvarsforsikringen ophæves med tilbagevirkende kraft.

2.5. Betingelser

2.5.1. Sager hvor betingelserne kan opfyldes

Som beskrevet ovenfor i afsnit 2.2 kræver det hjemmel, hvis en skadelidt vil rette et direkte krav mod skadevolderens ansvarsforsikringsselskab. En sådan hjemmel er indeholdt i FAL § 95, stk. 1. Skadelidtes ret til et direkte krav efter FAL § 95, stk. 1, er dog ikke ubetinget. Dette har som konsekvens, at selvom en skadevolder efter almindelige erstatningsretlige regler har pådraget sig et erstatningsansvar over for skadelidte, kan skadelidte ikke uden videre sagsøge ansvarsforsikringsselskabet.

I henhold til FAL § 95, stk. 1, har skadelidte en *betinget* ret til det direkte krav, idet to betingelser skal være opfyldt. Den første betingelse er, at den sikrede skadevolders *erstatningspligt* over for den skadelidte er fastslået. Den anden og sidste betingelse er, at *erstatningens størrelse* er bestemt. At betingelserne er kumulative, og derfor skal være opfyldt samtidig, følger af ordlyden af FAL § 95, stk. 1, hvor de to betingelser er adskilt af "... og...".

Forarbejderne til FAL § 95, stk. 1, indeholder ingen beskrivelse af, hvordan betingelserne kan anerkendes af skadevolderen eller fastslås af skadelidte.⁷⁴ Dette skal derfor belyses ud fra retspraksis og den juridiske teori.

Betingelserne kan opfyldes på flere forskellige måder afhængig af den sikrede skadevolders forhold. Den sikrede kan *udenretligt* anerkende erstatningspligten og/eller erstatningens størrelse.⁷⁵ Dette gør skadevolderen uden om domstolene i en aftale med skadelidte efter aftalerettens almindelige regler.⁷⁶

Som sagt kan skadevolderen vælge kun at anerkende, at han er erstatningsansvarlig. Dette kan skadevolderen for eksempel gøre, hvis der er enighed om erstatningspligten, men ikke erstatningens størrelse. Tilsvarende kan skadevolderen vælge kun at anerkende erstatningskravets størrelse. Dette kan skadevolderen eksempelvis gøre, hvis der er enighed om erstatningens størrelse, men ikke selve erstatningspligten.

Betingelserne i FAL § 95, stk. 1, kan også opfyldes ved, at skadelidte opnår dom, herunder udeblivelsesdom, eller voldgiftskendelse over skadevolderen.⁷⁷ Dommen eller voldgiftskendelsen kan enten fastslå begge betingelser eller én af betingelserne. Tidsperspektivet for skadelidtes direkte krav mod ansvarsforsikringsselskabet afhænger derfor af, om skadevolderen går med til et udenretligt forlig, eller om skadelidte skal have dom (eller voldgiftskendelse) over skadevolderen.⁷⁸

⁷³ Skadelidte er ikke omfattet af FAL §§ 54-58 om forsikring af tredjemands interesse – selvom skadelidte er tredje-mand – da skadelidte ikke er den sikrede ved ansvarsforsikring. Den skadelidte tredje-mand har derfor ingen rettigheder i henhold til ansvarsforsikringen, før forsikringsbegivenheden indtræder.

⁷⁴ Jf. *Udkastet* s. 134 ff.

⁷⁵ Jf. *Bentzon & Christensen* s. 479 f.

⁷⁶ Når skadevolderen udenretligt kan anerkende erstatningspligten og/eller erstatningens størrelse, kan skadevolderen så meget desto mere gøre dette indenretligt i et retsforlig med skadelidte.

⁷⁷ Jf. *Lyngsø* s. 331 og *Kjærgaard* s. 296.

⁷⁸ Skadelidte kan ikke omgå FAL § 95, stk. 1, ved at medindstævne selskabet i en retssag mod skadevolderen. Jf. *Bentzon & Christensen* s. 480.

Fra retspraksis kan nævnes afgørelsen U 2008.11 V: En skadelidt anlagde sag direkte mod skadevolderens ansvarsforsikringselskab. Både skadevolderen og forsikringselskabet havde anerkendt erstatningspligten. Landsretten fastslog, at det *ikke* kunne lægges til grund, at erstatningskravets størrelse var anerkendt eller fastslået. ”*Allerede som følge heraf...*” blev ansvarsforsikringselskabet frifundet, idet betingelserne i FAL § 95, stk. 1, ikke var opfyldt.

Som nævnt indeholder forarbejderne ingen beskrivelse af, hvordan erstatningspligten og erstatningens størrelse kan fastlægges i henhold til FAL § 95, stk. 1. Adam Goldschmidt har beskrevet det således, at det afgørende må være, om fastlæggelsen ”... foretages på en for skadevolderen [forfatterens fremhævning] *bindende måde*.”⁷⁹

Dette synspunkt stemmer overens med det ovenfor anførte. Det er her konstateret, at betingelserne kan opfyldes ved aftale mellem *skadevolderen* og skadelidte *eller* ved skadelidtes dom eller voldgiftskendelse over *skadevolderen*. I disse tilfælde er betingelserne fastlagt ved anerkendelse eller fastslåelse på en for skadevolderen bindende måde.

Adam Goldschmidt uddyber ikke sit synspunkt, men synspunktet harmonerer med, hvis *interesse* betingelserne i FAL § 95, stk. 1, skal varetage. Umiddelbart kunne man fristes til at tro, at betingelserne skulle varetage ansvarsforsikringselskabernes interesse. Da hovedreglen om kontraktens relativitet er fraveget ved FAL § 95, stk. 1, fremstår det ikke unaturligt at antage, at det er af hensyn til selskaberne, at skadelidte *kun* er hjemlet et betinget direkte krav – og ikke et ubetinget direkte krav. Med andre ord har det enkelte selskab en berettiget interesse i, at tredjemand (skadelidte) ikke uden videre kan anlægge sag mod selskabet, idet skadelidte ikke er part i forsikringsaftalen.

Imidlertid fremgår det af forarbejderne, at betingelserne i FAL § 95, stk. 1, skal varetage ”... *den sikredes Interesse...*”.⁸⁰ Det fremgår endvidere af forarbejderne, at ”*Da hans [den sikredes] Erstatningspligt skal være fastslået, forinden skadelidte indtræder i Kravet, kan Selskabet selvfølgelig ikke inden dette Tidspunkt med bindende Virkning for Forsikringstageren eller den sikrede indgaa Forlig med skadelidte eller udbetale noget Beløb til denne*”, jf. straks nedenfor.⁸¹

Formålet med de to betingelser i FAL § 95, stk. 1, er derfor at varetage den sikrede skadevolders interesse.⁸² Skadevolderen har en beskyttelsesværdig interesse i, at forsikringselskabet på skadevolderens vegne *ikke* træffer aftale med skadelidte eller ligefrem foretager udbetaling af forsikringsydelsen. Der består ikke en kontraktrelation mellem selskabet og skadelidte, hvorfor de begge må holde sig til deres fælles part (den sikrede skadevolder).

En sikret skadevolder kan have forskellige interesser i, at selskabet og skadelidte ikke skal kunne fastlægge erstatningspligtens omfang. Eksempelvis kan den sikrede ønske at forsvare sig, hvis han for at undgå mo-

⁷⁹ Jf. Adam Goldschmidt i *NFT 4/1998.345* s. 361. Denne definition genfindes allerede hos *Bentzon & Christensen* s. 480: ”*Thi selskabets ansvar indtræder efter sagens natur og grundsætningerne i §§ 94 og 95 først, efter at den sikredes ansvar og dettes størrelse på en for ham bindende måde er fastslået* [min fremhævning].”

⁸⁰ Jf. *Udkastet* s. 136.

⁸¹ *Ibid.* Som det fremgår, er kun erstatningspligten – og ikke også erstatningens størrelse – omtalt som en forudsætning for skadelidtes indtrædelsesret i henhold til FAL § 95, stk. 1. Betingelsen om erstatningens størrelse er heller ikke omtalt andetsteds i forsikringsretskommissionens bemærkninger. Begge dele skyldes *formentlig*, at betingelsen om erstatningens størrelse ikke var en del af kommissionens oprindelige lovudkast, jf. ovenfor i afsnit 2.1.1.

⁸² Er ansvarsforsikringen tegnet for fremmed regning, er formålet også at varetage forsikringstagerens interesse. Ansvarsforsikringselskabets interesse varetages ved, at selskabet ikke påføres en yderligere forpligtelse, idet skadelidte blot indtræder i en allerede bestående forpligtelse. Se dog omtalen af afgørelsen U 2011.2425 V nedenfor i afsnit 3.3.1.2.

ralsk fordømmelse ikke vil vedkende sig erstatningspligten og/eller erstatningens størrelse. Situationen kan også være den, at ansvarsforsikringen er tegnet med selvrisko eller tab af bonusret.⁸³

Med andre ord følger det af forarbejderne, at selskabet ikke med bindende virkning for den sikrede skadevolder kan forhandle med skadelidte eller udbetale forsikringsydelsen, *før* skadelidte er indtrådt i henhold til FAL § 95, stk. 1.⁸⁴ Først *efter* tidspunktet for skadelidtes indtræden, dvs. når de to betingelser er opfyldt, kan selskabet og skadelidte indgå bindende aftale om erstatningspligtens omfang, ligesom skadelidte først på *dette* tidspunkt tillægges en søgsmålsret mod selskabet.⁸⁵

Man kan derfor stille spørgsmålet, om det er en (yderligere) betingelse for skadelidtes indtrædelsesret, at selskabet inden dette tidspunkt har haft lejlighed til at tage stilling til erstatningsansvaret og/eller erstatningskravets størrelse. Eller om selskabet skal have forudgående kendskab til et forlig eller en retssag om erstatningspligtens omfang. Selskabet har ikke krav på nogle af delene.⁸⁶ FAL § 95, stk. 1, hjemler udelukkende skadelidte en ret til at *anlægge* sag mod selskabet. Under denne retssag kan selskabet fremsætte indsigelser mod erstatningspligtens omfang og selve forsikringsdækningen, idet skadelidte kun *indtræder* i den sikredes ret mod selskabet, jf. nedenfor i afsnit 2.6.2.

Formålet med de kumulative betingelser i FAL § 95, stk. 1, er at varetage den sikrede skadevolders interesse. Skadelidte indtræder derfor først i den sikredes ret mod selskabet, når erstatningspligten og erstatningens størrelse er fastlagt. Dette kan ske ved forlig, dom eller på en anden for skadevolderen bindende måde. Desuden har selskabet ikke ret til en forudgående stillingtagen til betingelserne, ligesom selskabet handler på egen risiko, hvis betingelserne ikke er opfyldt.⁸⁷

2.5.2. Sager hvor betingelserne ikke kan opfyldes

Som beskrevet i det foregående afsnit 2.5.1 har skadelidte kun en søgsmålsret mod skadevolderens ansvarsforsikringsselskab, når de to betingelser i FAL § 95, stk. 1, er opfyldt. I nogle tilfælde er det dog *vanskeligt* eller *umuligt* for skadelidte at få betingelserne fastslået ved dom over skadevolderen.⁸⁸ Det skal derfor undersøges, om skadelidte i disse tilfælde kan rette et direkte krav mod selskabet efter *princippet* i FAL § 95, stk. 1.

Fra retspraksis om spørgsmålet kan nævnes afgørelsen U 2007.371 H: A begik selvmord ved at sprænge sit hus i luften, og der skete i den forbindelse skade på nabohuset. A havde tegnet ansvarsforsikring hos B. Naboens forsikringsselskab (C) anmeldte skaden over for B, der afviste kravet med den begrundelse, at A havde

⁸³ Jf. *Kjærgaard* s. 297.

⁸⁴ Gør selskabet det alligevel, påtager selskabet sig en standpunktsrisiko. Forhandlingerne med skadelidte eller udbetalingen til skadelidte er da på selskabets egen risiko. Se også princippet i FAL § 94, jf. nedenfor i afsnit 2.6.2.3.

⁸⁵ Som sagt skal betingelserne i FAL § 95, stk. 1, varetage den sikrede skadevolders interesse. Anlægger skadelidte derfor sag mod selskabet, før betingelserne i FAL § 95, stk. 1, er opfyldt, kan selskabet ikke modtage søgsmålet uden den sikredes samtykke. Modtager selskabet søgsmålet uden samtykke, påtager selskabet sig en standpunktsrisiko for, at den sikrede skadevolder er retligt forpligtet til at indfri skadelidtes erstatningskrav. Jf. *Bentzen & Christensen* s. 480 f. Se også princippet i FAL § 94, jf. nedenfor i afsnit 2.6.2.3.

⁸⁶ Jf. *Lyngsø* s. 331 f. med kritik af afgørelsen U 1983.1079 SH, hvor Sø- og Handelsretten fejlagtigt udtalte: "*Det må dog efter rettens opfattelse være en forudsætning herfor [for skadelidtes indtrædelsesret], at erstatningsspørgsmålet er behandlet på en sådan måde, at forsikringsselskabet har haft lejlighed til at tage stilling såvel til erstatningspligten som til erstatningens omfang.*" Dommen kritiseres også hos *Jønsson & Kjærgaard* s. 842 f. Cf. Gomard i *FEST 2000.31* s. 42. Noget andet er, at parterne i forsikringsvilkårene kan have aftalt, at selskabet skal underrettes om en retssag el.lign., jf. nedenfor i afsnit 2.6.2.3.

⁸⁷ Om privatansvarsforsikring anfører Henning Jønsson og Lisbeth Kjærgaard: "*I praksis sker det tit, at forsikringsselskabet på forsikringstagerens vegne anerkender forsikringstagerens erstatningsansvar [forfatterens fremhævning] over for den skadelidte [...]. Det vil typisk være i forsikringstagerens interesse og giver derfor ikke anledning til problemer.*" Jf. *Jønsson & Kjærgaard* s. 836.

⁸⁸ Det forudsættes i det følgende, at skadevolderen heller ikke kan eller vil *anerkende* betingelserne i FAL § 95, stk. 1.

handlet forsættigt, jf. FAL § 18, stk. 1.⁸⁹ B meddelte senere C, at man var ved at indhente en lægelig udtalelse om A's psykiske tilstand, jf. FAL § 19, stk. 1, 2. led. I mellemtiden udløb anmeldelsesfristen i det præklusive proklama for A's dødsbo, hvorved C's regreskrav blev prækluderet. B afviste derfor at dække C's regreskrav, selvom A senere blev erklæret sindssyg i handlingsøjeblikket.

C anlagde herefter sag direkte mod B, hvor B principalt påstod frifindelse som ikke rette sagsøgte. Følgende fremgår af Højesterets præmisser: ”Denne bestemmelse [FAL § 95, stk. 1] har efter forarbejderne navnlig til formål at sikre, at ansvarsforsikringen faktisk kommer skadelidte til gode, og forudsætter [min fremhævning], at skadelidte har mulighed for gennem en retssag mod skadevolderen at få fastslået erstatningspligten og erstatningens størrelse, idet hensynet til sikredes interesser derved tilgodeses.”

Det fremgår videre af Højesterets præmisser, at C – på baggrund af B's meddelelse om den kommende lægeudtalelse – ikke havde haft anledning til at søge erstatningspligten og erstatningens størrelse fastslået over for A's dødsbo. ”Under disse omstændigheder finder Højesteret, at [...] [C] kan rette kravet mod [...] [B] efter princippet i forsikringsaftalelovens § 95, stk. 1. Det bemærkes herved, at erstatningspligten og erstatningens størrelse kan afgøres under en retssag mod [...] [B] på en lige så betryggende måde som under en retssag mod dødsboet.” Erstatningskravet var dog forældet, hvorfor B blev frifundet.⁹⁰

Det følger af præmisserne i afgørelsen U 2007.371 H, at Højesteret foretager en *formålsfortolkning* af FAL § 95, stk. 1. Ifølge forarbejderne, som Højesteret henviser til, er bestemmelsens formål navnlig at sikre, at en ansvarsforsikring rent faktisk kommer den skadelidte til gode. Hertil kan det bemærkes, at realiseringen af dette formål har *endnu* større betydning for skadelidte, når det er vanskeligt eller umuligt at opfylde betingelserne i FAL § 95, stk. 1. I disse tilfælde er det i forvejen vanskeligt eller umuligt for skadelidte at blive fyldestgjort af skadevolderen. Skadelidtes dækning afhænger derfor af retten til et direkte krav mod ansvarsforsikringsselskabet efter princippet i FAL § 95, stk. 1.

I forlængelse af bestemmelsens formål konstaterer Højesteret, at det ligger som en *forudsætning* i FAL § 95, stk. 1, at skadelidte har *mulighed* for at opfylde betingelserne. En sådan mulighed havde skadelidte ikke umiddelbart i afgørelsen U 2007.371 H, idet skadevolderen allerede ved forsikringsbegivenheden afgik ved døden. Højesteret tog derfor stilling til, om den skadelidte nabos forsikringsselskab – i det konkrete tilfælde – burde have søgt betingelserne fastslået over for skadevolderens dødsbo, inden dødsboet blev afsluttet. Efter en *konkret vurdering* nåede Højesteret til, at dette burde skadelidtes forsikringsselskab ikke. Regreskravet kunne derfor rettes direkte mod skadevolderens ansvarsforsikringsselskab i henhold til *princippet* i FAL § 95, stk. 1.

Afslutningsvis bemærkede Højesteret, at en skadevolders interesse i fastslåelse af erstatningspligten og erstatningens størrelse kan varetages på lige så betryggende vis under et søgsmål mod ansvarsforsikringsselskabet – som under et søgsmål mod skadevolderens dødsbo. Skadelidtes udvidede søgsmålsret efter princippet i FAL § 95, stk. 1, skete derfor ikke på bekostning af skadevolderens interesse i betingelsernes opfyldelse.

Opsummerende skal dommen U 2007.371 H læses i *to tempi*. Højesteret starter med at *formålsfortolke* FAL § 95, stk. 1. Derefter tager Højesteret stilling til, om der i det konkrete tilfælde har været *anledning* og *mulighed* for at opfylde betingelserne, idet bestemmelsen forudsætter mulighed. Hvis dette ikke er tilfældet, udvides skadelidtes adgang til at anlægge sag mod ansvarsforsikringsselskabet med henvisning til *princippet* i FAL § 95, stk. 1.

⁸⁹ Om betydningen af den sikrede skadevolders fremkaldelse af forsikringsbegivenheden for skadelidtes ret over for selskabet, se nedenfor i afsnit 2.6.2.2.

⁹⁰ Om forældelse af forsikringskravet, se nedenfor i afsnit 2.6.2.5.

Ud over ved skadevolderens død, jf. afgørelsen U 2007.371 H, kan skadelidte også i andre tilfælde have et *ubetinget* direkte krav efter en formålsfortolkning af FAL § 95, stk. 1.⁹¹ Dette har skadelidte antageligvis, hvis skadevolderen for eksempel "... *forsvinder, ikke har nogen fast eller lokaliserbar residens, har residens i et land, hvor dom for kravet ikke kan opnås eller fuldbyrdes, eller ophører med at eksistere...*".⁹² Skal ansvarsforsikringens formål realiseres i disse tilfælde, skal skadelidte efter princippet i FAL § 95, stk. 1, kunne rette et direkte krav mod skadevolderens ansvarsforsikringsselskab.⁹³ I de nævnte tilfælde har skadelidte ikke *mulighed* for – eller vanskeligt ved – at få betingelserne fastslået. På baggrund af dommen U 2007.371 H er det i disse tilfælde *formentlig* tillige en betingelse, at skadelidte ikke har haft *anledning* til at få betingelserne fastslået.

For at skadelidte i de opregnede tilfælde har en ubetinget søgsmålsadgang mod selskabet, bør det ifølge Per Vestergaard Pedersen *muligvis* kræves, at skadelidte med en vis sandsynlighed godtgør at have et krav mod skadevolderen.⁹⁴ Gomard går endnu videre: "*Det må være en forudsætning for at acceptere en sag mod selskabet som surrogat for en dom over sikrede, at sag mod sikrede ikke kan gennemføres, og at der ved en sag mod selskabet kan skaffes samme sikkerhed for en rigtig afgørelse om ansvar og erstatningsudmåling, som det i almindelighed er muligt ved sag mod sikrede.*"⁹⁵

Når det er *vanskeligt* eller *umuligt* for skadelidte at få fastslået den sikrede skadevolders erstatningspligt og/eller erstatningens størrelse, afskæres skadelidte umiddelbart fra at rette et direkte krav mod ansvarsforsikringsselskabet. Imidlertid kan skadelidte dette efter *princippet* i FAL § 95, stk. 1, hvis skadelidte ikke har haft *anledning* til at få betingelserne fastslået, jf. afgørelsen U 2007.371 H. Den sikrede skadevolders interesse i de kumulative betingelser kan således ikke opretholdes, når det skyldes skadevolderens egne forhold, at skadelidte ikke har mulighed for at få betingelserne fastslået ved domstolene.

2.6. Nærmere om retten til det direkte krav

2.6.1. Erstatningsretlige regler og eventuelle kontraktsvedtagelser mellem skadevolder og skadelidte

Erstatningsrettens udgangspunkt er, at tab som følge af en skade forbliver ved den, der rammes af skaden.⁹⁶ Skal der ske tabsoverflytning, skal de *almindelige erstatningsretlige regler* være opfyldt – eksempelvis skal der være et ansvarsgrundlag hos skadevolderen. Hvorvidt der foreligger et erstatningsansvar eller ej afgøres derfor i det erstatningsretlige forhold mellem skadelidte og skadevolderen. I denne vurdering har skadevolderens eventuelle ansvarsforsikring ingen betydning.

Med andre ord fastlægger de erstatningsretlige regler og eventuelle kontraktsvedtagelser mellem skadevolder og skadelidte skadelidtes *erstatningskrav* mod skadevolderen. Det er dette krav, som skadelidte kan rette mod ansvarsforsikringsselskabet i henhold til FAL § 95, stk. 1. Dette betyder eksempelvis, at det direkte krav kan være nedsat på grund af skadelidtes medvirken til skaden. Eller at en kontraktsvedtagelse om ansvarsbegrænsning har betydning for skadelidtes krav mod skadevolderen – og dermed for selskabets dækningspligt.

⁹¹ Dette kan *formentlig* også begrundes ud fra, at ansvarsforsikringsselskaberne ville blive ugrundet beriget, når en skadelidte *tilfældigvis* ikke havde mulighed for at få betingelserne fastslået.

⁹² Jf. U 1999B.214 s. 216. For insolvenstilfælde henvises i det hele til nedenfor i afsnit 3 om FAL § 95, stk. 2.

⁹³ Om formålet med FAL § 95, stk. 1, ud fra forarbejderne, se ovenfor i afsnit 2.2.

⁹⁴ Jf. U 1999B.214 s. 216.

⁹⁵ Jf. FEST 2000.31 s. 51. At dette skulle være en forudsætning kan ikke helt tilsluttes, idet hensynet til skadelidte i enkelte tilfælde må veje tungere end hensynet til skadevolderen og ansvarsforsikringsselskabet. Dette må bl.a. følge af ansvarsforsikringens samfundsmæssige formål, der går ud på, "... at de skadelidte faar den størst mulige Sikkerhed for gennem Kravet mod Selskabet at opnaa Dækning for den Skade, de har lidt." Jf. Udkastet s. 135.

⁹⁶ Jf. von Eyben & Isager s. 22.

Skadevolderens forpligtelse over for skadelidte fastlægger altså *maksimum* for det direkte krav, idet skadevolderens ”... *Ansvar udgør jo altid Maksimum for Selskabets Forpligtelser.*”⁹⁷

2.6.2. Forsikringsretlige regler og kontraktsvedtagelser mellem forsikringstager og selskabet

2.6.2.1. Generelt

Det følger af FAL § 95, stk. 1, at når de to betingelser er fastslået, ”... *indtræder den skadelidte i den sikredes ret imod selskabet, for så vidt han ikke er fyldestgjort.*” I det følgende skal skadelidtes indtrædelsesret og selskabets adgang til at fremsætte indsigelser undersøges nærmere.⁹⁸

Skadelidte indtræder som sagt i den *sikredes* ret over for selskabet, hvorfor udgangspunktet må være, at skadelidte hverken kan få bedre ret eller blive stillet dårligere end den sikrede skadevolder. Dette udgangspunkt fraviges dog i enkelte tilfælde, jf. herom nedenfor. Med andre ord er det kontraktsrelationen mellem *forsikringstageren* og *selskabet*, der er afgørende for indholdet af skadelidtes direkte krav, idet skadelidte *aflæder* sin ret fra den sikrede skadevolder.⁹⁹ Selskabet bevarer derfor indsigelser fra det forsikringsretlige forhold og kan fremsætte disse over for den indtrådte skadelidte, f.eks. at ansvaret er omfattet af et undtagelsesvilkår.

2.6.2.2. Identifikation

Afgørende for skadelidtes indtrædelsesret er *forsikringsaftalen*, da det er skadevolderens retsstilling efter denne aftale, skadelidte *indtræder* i. Som nærmere defineret i FAL § 3 suppleres en forsikringsaftale af FAL's bestemmelser.¹⁰⁰ Skadelidte må derfor tåle *identifikation* med skadevolderen – eksempelvis ved forsikringstagerens urigtige risikoplysninger, jf. FAL §§ 4-10.

Af stor betydning i praksis er FAL §§ 18-20 om den sikrede skadevolders forsætlige eller uagtsomme fremkaldelse af forsikringsbegivenheden. Har skadevolderen fremkaldt forsikringsbegivenheden *forsætligt*, bortfalder selskabets dækningspligt, jf. FAL § 18, stk. 1.¹⁰¹ Har skadevolderen fremkaldt forsikringsbegivenheden ved *simpel* uagtsomhed, hæfter selskabet dog fuldt ud over for den sikrede skadevolder og dermed over for skadelidte, jf. FAL § 20, 1. pkt.¹⁰²

Selskabets manglende forsikringsdækning kan også udelukkende fremgå af forsikringsaftalen, eksempelvis på grund af en objektiv ansvarsfraskrivelsesklausul.¹⁰³ Da skadelidte i alle tilfælde identificeres med skade-

⁹⁷ Jf. *Udkastet* s. 136.

⁹⁸ FAL § 95, stk. 3, omhandler den situation, at der er flere skadelidte: ”*Har flere skadelidte krav på erstatningsydelsen for en forsikringsbegivenhed, og overstiger deres for selskabet anmeldte krav tilsammen, hvad selskabet er pligtig at yde, skal de, for så vidt ikke andet er vedtaget, fyldestgøres forholdsmæssigt [min fremhævning].*” FAL § 95, stk. 3, skal ikke omtales nærmere.

⁹⁹ ”*Kravet mod selskabet opstår således ved subrogation [forfatterens fremhævning] (legal cession)...*”. Jf. *von Eyben* s. 210.

¹⁰⁰ Se ovenfor i afsnit 2.4 om præceptivitet.

¹⁰¹ Dette gælder dog ikke for uagtsomme følger af en forsætlig handling. Den erstatningsretlige grundsætning om *caus mixtus cum culpa* gælder altså ikke i forsikringsretten. Jf. *Jønsson & Kjærgaard* s. 294 ff. Overført på ansvarsforsikring betyder dette, at skadelidte ikke kan kræve dækning af selskabet for skadevolderens forsætlige handling (eller undladelse), men godt for eventuelle uagtsomme følger af den forsætligt fremkaldte forsikringsbegivenhed.

¹⁰² Det følger *modsætningsvis* af FAL § 20, 1. pkt., at forsikringstageren og selskabet kan have aftalt, at der ikke er forsikringsdækning, hvis forsikringsbegivenheden fremkaldes ved *grov* uagtsomhed. Er der ikke truffet aftale herom, hæfter selskabet fuldt ud, idet der ved ansvarsforsikring (og livsforsikring) ikke kan ske bortfald eller graduering af forsikringsydelsen ved *grov* uagtsomhed, jf. FAL § 18, stk. 2.

¹⁰³ Om et vilkår i aftalen må siges at have karakter af en objektiv begrænsning af selskabets ansvar *eller* af en sikkerhedsforholdsregel, jf. FAL § 51, kan have stor betydning for skadevolderen og dermed for skadelidte. Hvis vilkåret må siges at være en objektiv dækningsbetingelse, påhviler bevisbyrden skadevolderen (skadelidte), mens bevisbyrden påhviler forsikringsselskabet, hvis vilkåret må siges at være en sikkerhedsforholdsregel.

volderens handlinger og undladelser, kan skadelidte selv iagttage skadevolderens tabsbegrænsningspligt, jf. for eksempel FAL §§ 52-53 om foranstaltninger til afværgelse af skade.¹⁰⁴

Skadelidte må tåle identifikation med skadevolderen, idet skadelidte indtræder i den sikredes ret over for ansvarsforsikringsselskabet.

2.6.2.3. FAL § 94

I en forsikringsaftale kan parterne have aftalt, at selskabet er ”... *fri for ansvar, såfremt den sikrede uden selskabets samtykke udbetaler erstatning eller godkender et fremsat erstatningskrav...*”. Et sådant vilkår er dog ugyldigt ”... *i det omfang, hvori det må anses godtgjort, at den sikrede ved at betale eller godkende kravet kun har opfyldt sin retspligt [min fremhævning]*”, jf. FAL § 94.¹⁰⁵ Bestemmelsen omhandler det forsikringsretlige forhold mellem selskabet og forsikringstageren, og FAL § 94 er præceptiv, jf. FAL § 3.

Som beskrevet ovenfor i afsnit 2.5 skal betingelserne i FAL § 95, stk. 1, være fastslået, før skadelidte kan sagsøge ansvarsforsikringsselskabet. Et spørgsmål, der knytter sig til FAL §§ 94-95 er derfor, om selskabet er bundet af fastslåelsen af disse betingelser i det (forudgående) erstatningsretlige forhold – for eksempel ved skadelidtes dom over den sikrede skadevolder. Med andre ord er problemstillingen, om en dom i det erstatningsretlige forhold, hvor den sikredes *retspligt* over for skadelidte fastlægges, er bindende for ansvarsforsikringsselskabet.

Fra retspraksis om spørgsmålet kan nævnes afgørelsen U 1993.727/1 Ø, hvor dog kun et domsreferat er gengivet i Ugeskriftet: Ved en upåanket byretsdom var A fundet *erstatningsansvarlig* for en skade på en kalkunfarm (B). Sagen drejede sig om, at der var blevet lukket for vandforsyningen til nogle af B's ænder, hvorved der skete skade på ænderne. A havde tegnet ansvarsforsikring hos C, der var underrettet om, at den nævnte byretssag verserede. C fik ligeledes underretning om dommens resultat, før ankefristen udløb.

Efter byrettens dom fyldestgjorde A ikke B, hvorfor B anlagde sag direkte mod C med henvisning til FAL § 95, stk. 1.¹⁰⁶ På grund af byretsdommen var C – ifølge Østre Landsret – afskåret fra at gøre gældende, at A ikke var erstatningsansvarlig. Landsretten fandt altså, at dommen fra det erstatningsretlige forhold havde retskraft over for ansvarsforsikringsselskabet C. Retten dømte derfor C til at erstatte B, da der ikke forelå omstændigheder, der afskar A's ret over for C, som B var indtrådt i.

Dommen er behandlet af Adam Goldschmidt, der anfører, at landsrettens resultat ”... *synes selvfølgelig, da resultatet i modsat fald ville være, at vurderingerne [af erstatningspligten og erstatningens størrelse] på ny kunne foretages over for selskabet, og betingelserne i FAL § 95, stk. 1 [...] ville være indholdsløse i realiteten.*”¹⁰⁷ Goldschmidt konkluderer derfor, ”... *at betingelserne om den forudgående fastlæggelse af henholdsvis erstatningspligten og erstatningens størrelse begrænser de problemstillinger, som kan pådømmes under det efterfølgende direkte søgsmål.*”¹⁰⁸ Denne konklusion om dommes retskraft kan ikke tilsluttes, jf. herom nedenfor.

Afgørelsen U 1993.727/1 Ø er også nævnt hos Lars Lindenchrone og Erik Werlauff, der anfører, at ”*Den dom, der efter [FAL] § 95 opnås over skadevolderen, vil herefter normalt være retskraftig over for hans ansvarsforsikringsselskab, som dog herved kun hæfter i det omfang, der fremgår af forsikringsaftalen mellem sel-*

¹⁰⁴ Jf. U 1999B.214 s. 221.

¹⁰⁵ Det vil typisk fremgå af forsikringsvilkårene, at forsikringstageren uden selskabets samtykke ikke må udbetale erstatning eller godkende et fremsat erstatningskrav. Jf. Jønsson & Kjærgaard s. 834.

¹⁰⁶ Ivan Sørensen kritiserer, at det *alene* fremgår af domsreferatet, at skadevolderens ansvar er fastslået: ”*Hvis dette er korrekt gengivet, er dommen ikke rigtig, idet beløbets størrelse også skal være fastslået...*”. Jf. Sørensen II s. 457, note 10. Ifølge Adam Goldschmidt ”... *er der formentlig tale om en ukorrekt gengivelse af det i forvejen kortfattede domsreferat.*” Jf. NFT 4/1998.345 s. 361.

¹⁰⁷ Jf. NFT 4/1998.345 s. 361.

¹⁰⁸ Jf. NFT 4/1998.345 s. 362.

skabet og skadevolderen.”¹⁰⁹ Denne udlægning med henvisning til dommen U 1993.727/1 Ø kan heller ikke tilsluttes.

Udgangspunktet om dommes bindende virkning over for tredjemand er, at en doms *retskraft* er begrænset til sagens parter.¹¹⁰ Skadelidtes dom over skadevolderen binder derfor *ikke* ansvarsforsikringsselskabet, idet selskabet som tredjemand ikke har været part i sagen.¹¹¹ Dette udgangspunkt fastholdes eksplicit i forarbejderne til FAL § 94, hvortil det dog samtidig anføres, at ”... en saadan Dom vil dog udgøre et meget tungtvejende Bevis for, at den sikrede har en retlig Erstatningspligt...”.¹¹²

Hovedreglen, at en dom fra det erstatningsretlige forhold *ikke* har retskraft over for selskabet, fraviges altså ikke, jf. forarbejderne til FAL § 94. Selskabet kan derfor under en sag anlagt af skadelidte, jf. FAL § 95, stk. 1, fremsætte *indsigelse* om erstatningspligten og/eller erstatningens størrelse, selvom disse forhold (tidligere) er fastslået ved dom over skadevolderen.¹¹³

Det har formentlig heller ingen betydning for ansvarsforsikringsselskabets retsstilling, at selskabet har kendskab til en verserende sag i det erstatningsretlige forhold, eller at selskabet får meddelelse om dommens resultat inden ankefristens udløb, cf. afgørelsen U 1993.727/1 Ø. Som altovervejende hovedregel har procesunderretning *ikke* som konsekvens, at tredjemand (selskabet) afskæres fra at fremsætte indsigelser under et senere direkte søgsmål i henhold til FAL § 95, stk. 1.¹¹⁴

Det har ikke betydning for selskabets retsstilling, at erstatningspligtens omfang fastslås i det erstatningsretlige forhold, idet dommen ikke har retskraft over for selskabet.¹¹⁵ En sådan dom vil dog udgøre et tungtvejende bevis under et efterfølgende direkte søgsmål, hvorfor selskaberne typisk vil forsøge at gardere sig imod denne situation.¹¹⁶

2.6.2.4. Selskabets modregning

Når skadelidte er indtrådt i den sikredes ret over for ansvarsforsikringsselskabet, jf. FAL § 95, stk. 1, opstår spørgsmålet, om selskabet fortsat kan foretage modregning.¹¹⁷ Selskabet vil have interesse i at modregne med *modkrav*, som selskabet har imod forsikringstageren *eller* en sikret skadevolder, der ikke har tegnet an-

¹⁰⁹ Jf. *Lindencrone & Werlauff* s. 386.

¹¹⁰ Jf. *Bang-Pedersen & Christensen* s. 573.

¹¹¹ ”Har ansvarsforsikringsselskabet ikke været part i erstatningssagen mellem skadelidte og den sikrede (skadevolder), er fastlæggelsen af den sikredes erstatningsansvar over for skadelidte ikke bindende for selskabet...”. Jf. *Kjærgaard* s. 323. Har ansvarsforsikringsselskabet været *part* i erstatningssagen, er selskabet derimod *bundet* af dommen.

¹¹² Jf. *Udkastet* s. 133. Hertil kan det bemærkes, at selskabet så meget desto mere *ikke* er bundet af et udenretligt forlig eller et retsforlig mellem forsikringstageren og skadelidte.

¹¹³ Jf. tilsvarende *Bang-Pedersen & Christensen* s. 573, der anfører, at FAL § 95 ”... *indebærer imidlertid ikke, at en dom over skadevolderen har retskraft over for ansvarsforsikringsselskabet...*”. Se også – under kommentarerne til FAL § 94 – *Bentzon & Christensen* s. 471 f., *Lyngsø* s. 329 og *Sørensen I* s. 249. Det må derfor kunne konkluderes, at Goldschmidt og Lindencrone/Werlauff *formentlig* har overset, at FAL § 95, stk. 1, skal sammenholdes med FAL § 94.

¹¹⁴ Jf. *Bang-Pedersen & Christensen* s. 262 f., der ligeledes anfører, at det ikke bør være de procesretlige regler, men de formueretlige regler, der er afgørende for retsvirkningen af tredjemands passivitet.

¹¹⁵ Se ovenfor i afsnit 2.5.1, hvor det på modsat vis fremgår, at *selskabet* ikke kan anerkende betingelserne i FAL § 95, stk. 1, med retsvirkning for den sikrede skadevolder.

¹¹⁶ Det vil normalt fremgå af forsikringsvilkårene, at den sikrede har pligt til at benytte en advokat, som selskabet har valgt. Jf. *Jønsson & Kjærgaard* s. 837. Se hertil FAL § 92, stk. 1, hvor det deklaratoriske udgangspunkt er, at et sådant advokatforsvar omfattes af forsikringen som rimelige omkostninger. Såfremt den sikrede skadevolder ikke overholder et vilkår om, at selskabet skal udpege en advokat, må det *formentlig* antages, at konsekvensen heraf skal bedømmes efter *princippet* i FAL § 94.

¹¹⁷ Om den sikrede skadevolders modregning over for skadelidte – for eksempel ved gensidig skadeforvoldelse, der opgøres efter dobbeltkravmetoden – henvises til *Kjærgaard* s. 292 f.

svarsforsikringen. Det skal derfor undersøges, om selskabet kan gøre dette i skadelidtes *hovedkrav* mod selskabet.¹¹⁸

Det fremgår af forarbejderne til FAL § 95, stk. 1, at selskabet over for skadelidte kan modregne med krav, der udspringer af samme forsikringsforhold, dvs. ansvarsforsikringen.¹¹⁹ Hermed er selskabet afskåret fra over for skadelidte at modregne med *ukonnekse* fordringer.¹²⁰

Som omtalt ovenfor i afsnit 2.4.2, vedrørende FAL § 96, kan selskabet ikke indskrænke eller forspilde skadelidtes ret ifølge FAL § 95, når selskabet er *vidende* om en indtruffen forsikringsbegivenhed. Efter *princippet* i FAL § 96 kan selskabet derfor kun modregne konnekse modkrav, som selskabet har erhvervet *inden* dette tidspunkt.¹²¹ Det har derfor ikke betydning for skadelidte, at der for eksempel opstår en præmierestance på ansvarsforsikringen, efter selskabet har fået viden om forsikringsbegivenheden.

Fra retspraksis om spørgsmålet kan nævnes afgørelsen U 1977.663 H: En maskinstation (A) havde samtidig tegnet ansvarsforsikring og lovpligtig ulykkesforsikring hos forsikringsselskabet B. Ifølge policerne skulle præmierne betales bagud hvert halve år. På tidspunktet for en *ansvarsskade* var A i præmierestance på begge forsikringer. B ønskede derfor at modregne alle A's restancer i skadelidtes krav efter FAL § 95, stk. 1.

I relation til præmierestancen på ulykkesforsikringen fremgår det af Landsrettens præmisser, som Højesteret henviste til, at restancen *ikke* udsprang "... af samme retsforhold som den aktuelle erstatningsydelse i henhold til ansvarsforsikringen, og der kan derfor ikke antages at være konneksitet [...] uanset om præmiekravet måtte være erhvervet, inden [...] [B] fik viden om forsikringsbegivenhedens indtræden."

Derimod kunne præmierestancen på ansvarsforsikringen modregnes i skadelidtes krav, idet restancen var konneks med selskabets ansvarsforpligtelse og vedrørte tiden inden B fik viden om forsikringsbegivenheden.

Dommen U 1977.663 H illustrerer de forskellige aspekter af selskabets modregningsret over for en skadelidte, der i henhold til FAL § 95, stk. 1, er indtrådt imod ansvarsforsikringsselskabet. Sagen viser, at der skal sondres mellem selskabets konnekse og ukonnekse modkrav. Derudover illustrerer dommen, at det kun er konnekse modkrav, som selskabet har erhvervet *inden* kendskab til forsikringsbegivenheden, der kan modregnes i skadelidtes hovedkrav.¹²²

2.6.2.5. Forældelse af forsikringskravet

Under et direkte søgsmål efter FAL § 95, stk. 1, kan selskabet også fremsætte indsigelse om, at forsikringskravet er forældet. Hovedreglen er, at krav i anledning af en forsikringsaftale forældes efter reglerne i foræl-

¹¹⁸ Problemstillingen om selskabets modregning over for skadelidte omhandler *gensidighed* mellem fordringerne. Gensidighed er en af de tre almindelige modregningsbetingelser. Betingelsen om *udjævnlighed* er opfyldt, idet både selskabets modkrav og skadelidtes hovedkrav er pengefordringer. Betingelsen om *afviklingsmodenhed* er også opfyldt, når forfaldstiden for modkravet og frigørelsestiden for hovedkravet er indtrådt. Jf. *Gomard & Iversen* s. 201 ff.

¹¹⁹ Jf. *Udkastet* s. 136. Dette er i overensstemmelse med opfattelsen i den juridiske teori om, at gensidighedsbetingelsen ikke fastholdes fuldt ud ved konneks modregning. Jf. *Gomard & Iversen* s. 240.

¹²⁰ Eksempelvis en præmierestance på en anden forsikring som forsikringstageren (eller en sikret skadevolder) har tegnet hos samme forsikringsselskab.

¹²¹ Jf. *Jønsson & Kjærgaard* s. 845 f. Denne begrænsning i selskabets modregningsadgang følger ikke af de *almindelige* modregningsregler ved konneks modregning. Jf. *Gomard & Iversen* s. 240.

¹²² Det har ikke betydning for selskabets modregningsret, hvorvidt der er *identitet* mellem den sikrede skadevolder og forsikringstageren, der er i restance. Er der ikke identitet, er selskabets tredjemandsløfte til den sikrede skadevolder (om ansvarsdækning) *betinget* af forsikringstagerens præmiebetaling. Det er dette betingede tredjemandsløfte, skadelidte indtræder i, hvorfor selskabet også i denne situation kan modregne konnekse modkrav på forsikringstageren. Jf. *Kjærgaard* s. 292.

delsesloven, jf. FAL § 29, stk. 1.¹²³ Det ligger uden for dette speciale at redegøre for de *almindelige* regler om forældelse af fordringer, herunder forsikringskrav, efter forældelsesloven.¹²⁴ Derimod vil den *særlige* forsikringsretlige forældelsesregel i FAL § 29, stk. 4, blive behandlet. Nærværende afsnit om forældelse af forsikringskravet er ikke udtømmende, men medtaget for fuldstændighedens skyld, jf. ovenfor i afsnit 1.2.

Det fremgår af FAL § 29, stk. 4, at ”Hvis en skadelidt inden udløbet af forældelsesfristen for et krav mod en sikret indtræder i den sikredes ret imod selskabet i medfør af § 95, forældes skadelidtes krav mod selskabet tidligst 1 år efter indtrædelsen.” Det følger af bestemmelsen, at det – i første omgang – er forældelsesfristen i det *erstatningsretlige* forhold (mellem den sikrede skadevolder og skadelidte), der er afgørende for skadelidtes direkte krav mod ansvarsforsikringsselskabet. Det er altså en betingelse, at skadelidte er indtrådt i den sikredes ret over for selskabet, jf. ovenfor i afsnit 2.5 om betingelserne i FAL § 95, stk. 1, *inden* skadevolderens erstatningsansvar over for skadelidte er forældet. Er skadevolderens erstatningsansvar forældet på indtrædelsestidspunktet, jf. FAL § 95, stk. 1, er erstatningskravet bortfaldet og skadelidte har *ikke* noget krav mod selskabet.

Er der ikke indtrådt forældelse i det erstatningsretlige forhold, har skadelidte fra *indtrædelsestidspunktet* med henvisning til FAL § 29, stk. 4, ”... i hvert fald et år til at gøre kravet gældende mod forsikringsselskabet.”¹²⁵ Det afgørende spørgsmål er derfor, hvornår skadelidtes forældelsesfrist over for *selskabet* begynder at løbe. Efter Bentzons og Christensens opfattelse begynder skadelidtes forældelsesfrist over for selskabet først, når den *sikredes* erstatningspligt og erstatningens størrelse er fastslået.¹²⁶

I henhold til FAL § 95, stk. 1, *indtræder* skadelidte i den sikredes ret over for selskabet. Udgangspunktet er derfor, at skadelidte ikke kan opnå en bedre retsstilling end den sikrede skadevolder, jf. ovenfor i afsnit 2.6.2.1. Overført på spørgsmålet om forældelse betyder dette, at skadelidte formentlig *indtræder* i den sikredes forældelsesfrist over for selskabet.¹²⁷ Skadelidtes krav mod selskabet forældes dermed *ikke* selvstændigt, men i stedet efter forældelsesfristen i det forsikringsretlige forhold (mellem den sikrede skadevolder og forsikringsselskabet).¹²⁸ Efter tillægsfristen i FAL § 29, stk. 4, forældes skadelidtes krav mod selskabet tidligst

¹²³ FAL § 29 blev ændret ved lov nr. 523 af 6. juni 2007 som følge af den nye forældelseslov, jf. lov nr. 522 af 6. juni 2007, der trådte i kraft den 1. januar 2008. Vedrørende den tidligere retstilstand henvises til Per Vestergaard Pedersen i *U 2003B.173* s. 178 og *Kjærgaard* s. 293 ff.

¹²⁴ For en grundig gennemgang se *Sørensen II* kap. 10.

¹²⁵ Jf. Justitsministeriets besvarelse af Retsudvalgets spørgsmål nr. 2 til lovforslag nr. L 166/2006-07 (om ændring af forskellige lovbestemmelser om forældelse af fordringer m.v.).

¹²⁶ Jf. *Bentzon & Christensen* s. 183, note 1. Det vil sige på indtrædelsestidspunktet, jf. FAL § 95, stk. 1. Lisbeth Kjærgaard kritiserer, at Ivan Sørensen i *Forsikringsret* (2. udgave, 1997) s. 281 anfører, at det er *forsikringsselskabets* – og ikke den sikrede skadevolders – erstatningspligt og erstatningsstørrelse, der skal være fastslået, før forældelsesfristen begynder. Jf. *Kjærgaard* s. 295. Det fremgår af *Sørensen II* (5. udgave, 2010) s. 410, at Ivan Sørensen fortsat anfører, at ”... ved de ansvarsforsikringer, hvor der ikke forefindes hjemmel til direkte krav, må det som udgangspunkt antages, at *forældelsesfristens* begyndelsestidspunkt først indtræder efter, at *selskabets* [min fremhævnin] *erstatningspligt* og *kravets størrelse* er fastslået. Først da indtræder skadelidte i skadevolders krav, og først da foreligger der et krav, der er forfaldent *over for* [forfatterens fremhævnin] *selskabet*.” Hertil skal det bemærkes, at skadelidte indtræder i den sikredes ret over for selskabet, når betingelserne i FAL § 95, stk. 1, er fastslået over for *skadevolderen*. Bentzons og Christensens udgangspunkt, som Lisbeth Kjærgaard tilslutter sig, må derfor efter en umiddelbar betragtning fastholdes. Begge begyndelsestidspunkter kritiseres dog – formentlig med rette – af Bo von Eyben, der anfører, at ”... *forældelsen af skadelidtes krav er afledt* [min fremhævnin] *af forældelsen af den sikredes krav, og man kan ikke uden videre gå ud fra, at begyndelsestidspunktet herfor er sammenfaldende med det tidspunkt, hvor skadelidtes krav mod forsikringsselskabet opstår*.” Jf. *von Eyben* s. 212.

¹²⁷ Se også bemærkningerne til lovforslag nr. L 166/2006-07: ”Det er Justitsministeriets opfattelse, at det på baggrund af *almindelige principper om indtrædelse* må antages, at skadelidtes krav mod selskabet forældes på samme vis som skadevolders krav mod selskabet.” Jf. *FT 2006-07, Tillæg A*, s. 5667.

¹²⁸ Det skal ikke omtales nærmere, hvornår denne forældelsesfrist begynder at løbe. Se *von Eyben* s. 215 ff.

1 år efter skadelidtes indtræden i henhold til FAL § 95, stk. 1.¹²⁹ Fra tiden før FAL § 29, stk. 4, se afgørelsen U 2007.371 H.¹³⁰

Er skadelidtes krav mod den *sikrede* ikke forældet på indtrædelsestidspunktet, opstår spørgsmålet, hvordan skadelidtes krav mod *selskabet* forældes. I den juridiske teori er der ikke enighed om, hvorvidt forældelsesfristen løber fra skadelidtes indtrædelsestidspunkt, *eller* om skadelidtes krav forældes på samme måde som den sikredes krav mod selskabet. Det kan formentlig antages, at forældelsen af skadelidtes krav mod selskabet *afledes* af forældelsen af den sikredes krav mod selskabet. Er skadevolderens/skadelidtes krav mod selskabet forældet på skadelidtes indtrædelsestidspunkt – eller forældes det under 1 år efter – får tillægsfristen i FAL § 29, stk. 4, betydning. Tillægsfristen sikrer, at skadelidtes direkte krav mod ansvarsforsikringsselskabet ikke er forældet allerede inden, at skadelidte indtræder i den sikredes ret i henhold til FAL § 95, stk. 1.

3. FAL § 95, stk. 2

3.1. Baggrund

3.1.1. Afgørelserne U 2001.1285 H og U 2001.1303 H

Ved lov nr. 434 af 10. juni 2003 blev der i FAL § 95 indsat et nyt stk. 2. Herefter indtræder skadelidte "... endvidere i den sikredes ret imod selskabet, hvis skadelidtes krav på erstatning er omfattet af sikredes konkurs, tvangsakkord eller gældssanering. I det omfang skadelidtes krav ikke er blevet dækket, kan det fulde krav på erstatning rettes mod selskabet", jf. FAL § 95, stk. 2, 1. og 2. pkt. Lovændringen finder anvendelse på skader, der er indtrådt efter lovens ikrafttræden den 1. juli 2004.¹³¹

Inden tilføjelsen af det nye stykke, hvorefter det tidligere stk. 2 blev stk. 3, havde Højesteret taget stilling til anvendelsen af FAL § 95, stk. 1, ved skadevolderens tvangsakkord og konkurs, jf. afgørelserne U 2001.1285 H og U 2001.1303 H. Som det senere vil fremgå, kodificerer lovændringen i 2003 de to højesteretsdomme fra 2001.

For så vidt angår *størrelsen* af skadelidtes direkte krav ved skadevolderens tvangsakkord, se afgørelsen U 2001.1285 H: Under sædvanlig benyttelse af en lift kom A til skade, da liften ikke var forsynet med en sikkerhedstap. Vestre Landsret fandt den danske producent/sælger (B) erstatningsansvarlig for det tab, uheldet havde påført A. Landsretten nedsatte dog A's erstatningskrav til 25 %, da erstatningskravet var omfattet af B's tvangsakkord med en dividende på 25 %. A ankede dommen til Højesteret.

B havde tegnet erhvervsansvarsforsikring hos C. Efter Vestre Landsrets dom, hvor B's erstatningspligt og erstatningens størrelse var fastslået, anlagde A sag direkte mod C, jf. FAL § 95, stk. 1. A krævede de resterende 75 % af erstatningskravet, som A ikke var blevet fyldestgjort for som følge af B's tvangsakkord. Modsat hvad Højesteret senere nåede frem til, frifandt Østre Landsret C med følgende begrundelse: "*Det følger af forsikringsaftalelovens § 95, stk. 1, at en skadelidt indtræder i forsikringstagerens ret mod forsikringsselskabet, når forsikringstagerens erstatningspligt såvel som erstatningens størrelse er fastslået. Sagsøgerens [A's] krav mod sagsøgte [C] må derfor nedskrives til 25 %, idet skadevolderens [B's] erstatningspligt og erstatningens størrelse først blev fastslået efter tvangsakkorden.*"

For Højesteret blev dommene fra Vestre Landsret og Østre Landsret behandlet samlet. Højesteret tiltrådte, at det skadevoldende selskab B *kun* kunne dømmes til at betale 25 % af A's fulde erstatningskrav, idet kravet

¹²⁹ Se også FAL § 29, stk. 5, om foreløbig afbrydelse af forældelsen ved anmeldelse til selskabet. Denne bestemmelse blev som FAL § 29, stk. 4, indført ved lov nr. 523 af 6. juni 2007.

¹³⁰ Dommen er refereret ovenfor i afsnit 2.5.2. Om forældelsesspørgsmålet udtalte Højesteret bl.a.: "*Det er ubestridt, at kravet [...] var forældet ved sagsanlægget [mod ansvarsforsikringsselskabet]...*". Da den sikrede skadevolderes krav mod selskabet var forældet ved skadelidtes sagsanlæg, blev selskabet frifundet.

¹³¹ Jf. lov nr. 434 af 10. juni 2003 § 4, stk. 1 og 2.

var omfattet af B's tvangsakkord. Da C havde fyldestgjort A for de 25 %, frifandt Højesteret B for yderligere betaling.

I relation til A's krav mod ansvarsforsikringsselskabet C, citerede Højesteret flere afsnit af forsikringsretskommissionens bemærkninger til FAL § 95, stk. 1. Højesteret citerede bl.a. kommissionens motiver om formålet med ansvarsforsikring, jf. ovenfor i afsnit 2.2. På den baggrund nåede Højesteret til et andet resultat end Østre Landsret: *"Efter formålet med og forarbejderne til forsikringsaftalelovens § 95 finder Højesteret det imidlertid utvivlsomt [min fremhævning], at [...] [A] har krav på, at [...] [C] betaler det fulde erstatningsbeløb."* Højesteret dømte derfor C til at betale de resterende 75 % af A's fulde erstatningskrav.

Dommen illustrerer, at en skadelidt – hvis erstatningskrav er nedskrevet som følge af skadevolderens tvangsakkord – kan rette sit *fulde* krav mod selskabet. Dette kan skadelidte efter formålet med og forarbejderne til FAL § 95, stk. 1, for så vidt skadelidte ikke er fyldestgjort. Efter lov nr. 434 af 10. juni 2003 følger resultatet i sagen U 2001.1285 H også af FAL § 95, stk. 2, 2. pkt.

Afgørelsen U 2001.1285 H vedrører således *størrelsen* af skadelidtes direkte krav i et insolvenstilfælde, hvor den sikrede skadevolder *ikke* er retligt forpligtet til at betale hele erstatningskravet. Det må formentlig antages, at dommens resultat kan overføres på tilfælde, hvor skadelidtes krav er omfattet af skadevolderens konkurs eller gældssanering. I disse tilfælde er hensynet til skadelidte det samme, hvorfor skadelidte også her – efter formålet med og forarbejderne til FAL § 95, stk. 1 – bør kunne rette sit *fulde* krav mod ansvarsforsikringsselskabet. Dette følger da også af det nye stk. 2 til FAL § 95.

Som tidligere nævnt havde skadelidte i sagen U 2001.1285 H fået fastslået betingelserne i FAL § 95, stk. 1 (ved dom over skadevolderen). Dette havde skadelidte *ikke* i afgørelsen U 2001.1303 H, hvor den sikrede skadevolder blev erklæret konkurs. Højesteret tillod alligevel, at skadelidte kunne rette sit erstatningskrav direkte mod ansvarsforsikringsselskabet:

Under arbejdet som tømrer kom A ud for en arbejdsulykke, da han blev ramt af en palle mursten. A's arbejdsgiver (B) havde tegnet erhvervs- og produktansvarsforsikring hos C. B gik senere konkurs, og konkursboets kurator gav A transport i B's krav mod C, herunder retten til at anlægge sag mod selskabet. Efter B's konkursbo var afsluttet, blev det genoptaget med henblik på prøvelse af A's anmeldte erstatningskrav. Kuratoren skrev samme dag til skifteretten: *"På konkursboets vegne kan jeg anerkende erstatningsansvaret og den anmeldte fordring som simpel."*

A anlagde herefter sag direkte mod ansvarsforsikringsselskabet C, og spørgsmålet om, hvorvidt C var rette sagsøgte blev udskilt til særskilt afgørelse. Hertil bemærkede landsretten: *"Landsretten finder, at [...] [A] [...] har udfoldet sådanne bestræbelser på at få sit krav prøvet i konkursboet, at bestemmelsen i forsikringsaftalelovens § 95, stk. 1, ikke bør afskære ham fra at gøre sit krav gældende direkte mod [...] [C], der under sagens fortsatte behandling i det hele vil kunne få påkendt sine indsigelser mod det rejste krav [...]."*

Højesteret startede – som i afgørelsen U 2001.1285 H – med at citere flere afsnit fra kommissionens bemærkninger til FAL § 95, stk. 1.¹³² Af disse motiver fra 1925 fremhævede Højesteret indledningsvis to forhold i sine præmisser: For det første, at skadevolderens ansvarsforsikring *faktisk* kommer skadelidte til gode. For det andet, at skadelidte i videst muligt omfang får dækket sit tab uanset skadevolderens økonomiske formåen.

Derudover bemærkede Højesteret: *"Det må anses for forudsat i forarbejderne, at den udtrykkelige bestemmelse i de øvrige nordiske landes udkast til forsikringsaftalelov, hvorefter den ufyldestgjorte skadelidte i tilfælde af skadevolders konkurs har et direkte krav mod forsikringsselskabet, er indeholdt i den danske bestemmelse. En insolvent skadevolder har da heller ikke den interesse i erstatningssagen, som ligger bag kra-*

¹³² De to højesteretsdomme er stort set afsagt samtidig, henholdsvis den 21. marts og den 27. marts 2001. Førstevotende var i *begge* afgørelser højesteretsdommer Engholm Jacobsen.

vet om, at skadelidtes indtræden er betinget af, at erstatningspligten er fastslået og erstatningens størrelse bestemt.”

På den baggrund fandt Højesteret, at A ”... med føje...” havde rettet sit erstatningskrav direkte mod ansvarsforsikringsselskabet C, idet den skadevoldende arbejdsgiver B var erklæret konkurs. Højesteret stadfæstede derfor landsrettens dom, selvom betingelserne i FAL § 95, stk. 1, ikke var fastslået.

Dommen U 2001.1303 H illustrerer, at en skadelidt i tilfælde af skadevolderens konkurs har et direkte krav mod selskabet, selvom erstatningspligten og erstatningens størrelse ikke er fastslået over for skadevolderen.¹³³ Med andre ord er skadelidtes direkte krav ubetinget.¹³⁴ Dette resultat nåede Højesteret til – med støtte i forarbejderne – efter en formålsfortolkning af FAL § 95, stk. 1.

I forlængelse heraf bemærkede Højesteret, at den udtrykkelige konkursbestemmelse (i de øvrige nordiske landes udkast) må anses for indeholdt i den danske FAL § 95, stk. 1.¹³⁵ Endelig henviste Højesteret til formålet med betingelserne i FAL § 95, stk. 1, der skal sikre den sikrede skadevolders – og ikke selskabets – interesse, jf. ovenfor i afsnit 2.5.1. En insolvent skadevolder, der er erklæret konkurs, har ikke samme interesse i at forsvare sig imod et erstatningsansvar, som en solvent skadevolder har.

Efter lovændringen i 2003, jf. lov nr. 434 af 10. juni 2003, følger resultatet i højesteretsdommen U 2001.1303 H tillige af FAL § 95, stk. 2, 1. pkt.

Afgørelsen U 2001.1303 H fastslår, at skadelidte i tilfælde af skadevolderens konkurs har et direkte krav mod ansvarsforsikringsselskabet, selvom de kumulative betingelser i FAL § 95, stk. 1, ikke er opfyldt. Hertil fastslår afgørelsen U 2001.1285 H, at det ved skadevolderens tvangsakkord er det fulde beløb, som skadelidte kan kræve af selskabet. Dommens resultat må antages også at omfatte den situation, hvor skadevolderen er gået konkurs eller har opnået gældssanering. Se nu FAL § 95, stk. 2, 1. og 2. pkt.

3.1.2. Betænkning nr. 1423/2002 om forsikringsaftaleloven

Den 26. marts 1999 blev Justitsministeriets udvalg om revision af forsikringsaftaleloven nedsat. Efter udvalgets kommissorium fik udvalget to opgaver. Den første omhandlede sygdomsforsikringer m.v., og den anden var ”... at gennemgå hele forsikringsaftaleloven med henblik på en generel revision.”¹³⁶ I forlængelse heraf fremgår det af kommissoriet: ”Det bør således lægges til grund for udvalgets arbejde, at loven fortsat skal have karakter af en beskyttelseslov i forhold til forsikringstagerne.”¹³⁷

I relation til udvalgets anden opgave, afgav udvalget den 21. oktober 2002 betænkning nr. 1423 om forsikringsaftaleloven.¹³⁸ I betænkningens del II, kap. 14 om direkte krav ved ansvarsforsikringer var der ikke enighed i udvalget. Udvalget delte sig i et flertal (alle medlemmer bortset fra to) og et mindretal (Sonny Kristoffersen og Erik Werlauff).¹³⁹

Udvalgets flertal ønskede ikke at indføre en almindelig adgang for skadelidte til at anlægge sag direkte mod ansvarsforsikringsselskabet. Flertallet anførte bl.a., at det ”... som udgangspunkt [må] være op til den enkelte

¹³³ Se også afgørelsen U 1997.1306 Ø. Dommen er grundigt behandlet hos *Kjærgaard* s. 299 f.

¹³⁴ Om skadelidtes ubetingede direkte krav i ikke-insolvenstilfælde, se ovenfor i afsnit 2.5.2.

¹³⁵ Højesteret har formentlig ment, at konkursbestemmelsen må anses for forudsat i de danske forarbejder ud fra følgende motiver: ”Skønt de øvrige Tekster [norske, svenske og finske] i *Formen afviger stærkt fra den danske Tekst, bl. a. derved, at de er betydeligt vidtløftigere, medfører de dog i Realiteten væsentlig samme Resultat* [min fremhævning]” samt ”I *Konkurstilfælde hjemles der i de tre Tekster udtrykkeligt* [min fremhævning] *den skadelidte en Ret mod Selskabet*.” Jf. *Udkastet* s. 137. Se nærmere om de norske og svenske regler nedenfor i afsnit 4.

¹³⁶ Jf. *Betænkningen* s. 13.

¹³⁷ *Ibid.* Det må antages, at Justitsministeriets formulering også omfatter *skadelidte* i tilfælde af ansvarsforsikring. Se ovenfor i afsnit 2.2 om formålet med ansvarsforsikring og formålet med FAL § 95, stk. 1.

¹³⁸ Jf. *Betænkningen* s. 17.

¹³⁹ Jf. *Betænkningen* s. 212. Sonny Kristoffersen var udpeget af Forbrugerrådet. Jf. *Betænkningen* s. 15.

skadevolder, om han eller hun ønsker at inddrage sin eventuelle ansvarsforsikring i sagen.”¹⁴⁰ På den anden side foreslog mindretallet, at FAL § 95 burde indeholde en generel adgang for skadelidte til et ubetinget direkte krav mod selskabet.¹⁴¹

Flertallet foreslog *tre* tilføjelser til FAL § 95, jf. flertallets lovudkast med bemærkninger: For det første, at det udtrykkeligt kom til at fremgå, at skadelidte i tilfælde af den sikrede skadevolders konkurs har et ubetinget direkte krav mod selskabet, jf. afgørelsen U 2001.1303 H. ”*Det foreslås samtidig præciseret, at dette også gælder, hvis skadevolderen har fået tvangsakkord eller gældssanering...*”¹⁴² Se nu FAL § 95, stk. 2, 1. pkt. For det andet, at skadelidte ved den sikredes konkurs, tvangsakkord eller gældssanering kan rette sit fulde krav mod selskabet, selvom kravet er nedsat, jf. afgørelsen U 2001.1285 H. Endelig foreslog udvalgets flertal som tredje tilføjelse, at selskabet i disse insolvenstilfælde uden ugrundet ophold skal give den sikrede lejlighed til at kommentere erstatningsspørgsmålet.¹⁴³ Se nu FAL § 95, stk. 2, 2. og 3. pkt.¹⁴⁴

3.1.3. Lov nr. 434 af 10. juni 2003 om ændring af FAL m.v.

Forslag til lov om ændring af FAL m.v., jf. lovforslag nr. L 169/2002-03, blev fremsat i Folketinget den 26. februar 2003.¹⁴⁵ Det fremgår af lovforslagets § 1, nr. 14, at ændringsforslaget til FAL § 95 er *identisk* med udvalgsflertallets forslag i betænkning nr. 1423/2002 om forsikringsaftaleloven.¹⁴⁶ Ved fremsættelsen sagde Justitsministeren da også, at udvalget på enkelte punkter havde ”... *delt sig i et flertal og et mindretal, og lovforslaget er i disse tilfælde udformet i overensstemmelse med flertallets forslag.*”¹⁴⁷

Efter lovforslagets 1. behandling den 14. marts 2003, blev lovforslaget henvist til udvalgsbehandling i Retsudvalget.¹⁴⁸ I forbindelse med udvalgsbehandlingen modtog Retsudvalget bl.a. to skriftlige henvendelser fra Per Vestergaard Pedersen. I sin første henvendelse af 2. april 2003 sendte Per Vestergaard Pedersen en kopi af sit manuskript til en artikel, der var optaget til offentliggørelse i Ugeskrift for Retsvæsen.¹⁴⁹

I sin anden henvendelse af 14. maj 2003 fremsendte Per Vestergaard Pedersen sine kommentarer til Justitsministeriets bilag om FAL § 95. Per Vestergaard Pedersen argumenterede for, at ”*Udvalgets mindretals [min fremhævning] forslag er i fuld overensstemmelse med synspunkterne i kommissoriet, forarbejderne og retspraksis...*”¹⁵⁰ Samtidig argumenterede Per Vestergaard Pedersen for, at ”*Lovforslaget, der svarer til udval-*

¹⁴⁰ Jf. *Betænkningen* s. 212 f.

¹⁴¹ Jf. *Betænkningen* s. 214 f.

¹⁴² Jf. *Betænkningen* s. 359.

¹⁴³ Jf. *Betænkningen* s. 359 f.

¹⁴⁴ For mindretallets lovudkast, se *Betænkningen* s. 336. For mindretallets bemærkninger hertil, se *Betænkningen* s. 214 f. Helt overordnet foreslog mindretallet, at den nye *hovedregel* skulle være, ”*At skadelidte kan kræve erstatning direkte fra selskabet.*” Undtagelsen hertil skulle være mellem erhvervsdrivende, hvor der skulle ”... *være aftalefrihed, således at en skadelidt, der ikke er forbruger i forhold til den sikrede som erhvervsdrivende, skal kunne fratage det direkte krav mod forsikrings-selskabet.*” Jf. *Betænkningen* s. 214 f.

¹⁴⁵ Jf. *FT* 2002-03, Tillæg A, s. 4362 ff.

¹⁴⁶ Jf. *FT* 2002-03, Tillæg A, s. 4363 f.

¹⁴⁷ Jf. *FT* 2002-03, Tillæg A, s. 4407.

¹⁴⁸ Jf. *FT* 2002-03, Folketingets Forhandlinger, s. 5924 ff.

¹⁴⁹ Jf. Retsudvalgets bilag 14 til lovforslag nr. L 169/2002-03. Bilaget er *ikke* medtaget i udvalgets senere betænkning, jf. *FT* 2002-03, Tillæg B, s. 1631 ff., eller på Folketingets webarkiv, jf. www.webarkiv.ft.dk. Bilaget kan rekvireres hos Folketingets Oplysning. Ud over et kortfattet følgebrev er bilaget identisk med Per Vestergaard Pedersens artikel, der efterfølgende er offentliggjort i Ugeskriftet. Der henvises derfor til Per Vestergaard Pedersen i U 2003B.173, ”*Skadelidtes direkte krav mod skadevolderens ansvarsforsikrings-selskab - seneste retspraksis og ændringsforslagene vedrørende FAL § 95*”.

¹⁵⁰ Jf. Retsudvalgets bilag 24 til lovforslag nr. L 169/2002-03. Af bilaget fremgår også Per Vestergaard Pedersens ændringsforslag til FAL § 95, der næsten er identisk med mindretallets lovudkast i betænkning nr. 1423/2002. Bilaget er tilgængeligt på Folketingets webarkiv, jf. http://webarkiv.ft.dk/img20021/udvtilag/lib6/20021_19766.pdf.

gets flertals forslag, er næppe i samme grad i overensstemmelse med synspunkterne i kommissoriet, forarbejderne til forsikringsaftaleloven (FAL) af 1930 og retspraksis.”¹⁵¹

Den 22. maj 2003 afgav Retsudvalget ”Betænkning over forslag til lov om ændring af lov om forsikringsaftaler, lov om erstatningsansvar og lov om kreditaftaler”.¹⁵² I betænkningen indstillede Retsudvalgets flertal lovforslaget til vedtagelse uændret, mens et mindretal stillede ændringsforslag til bl.a. FAL § 95.¹⁵³ Det fremgår af bemærkningerne til mindretallets ændringsforslag, at ”... ændringsforslaget følger det forslag, som Per Vestergaard Pedersen har fremsat i sin henvendelse af 14. maj 2003, jf. L 169 – bilag 24.”¹⁵⁴

Retsudvalgets mindretals ændringsforslag blev forkastet ved lovforslagets 2. behandling den 27. maj 2003.¹⁵⁵ Herefter overgik lovforslaget direkte til 3. behandling den 4. juni 2003.¹⁵⁶ Lovforslaget blev vedtaget uændret af Folketinget ved 3. behandlingen den 4. juni 2003.¹⁵⁷

Lovgivningsprocessen for det nye stk. 2 til FAL § 95 viser, at lovændringen i 2003 svarer til flertallets lovudkast i betænkning nr. 1423/2002 om forsikringsaftaleloven. Et mindretal i både det lovforberedende udvalg og Retsudvalget ønskede dog at indføre en almindelig adgang for skadelidte til at anlægge sag direkte mod skadevolderens ansvarsforsikringssselskab. FAL § 95, stk. 1, blev opretholdt uændret.

3.2. Ubetinget direkte krav

3.2.1. Generelt

Som nævnt ovenfor i afsnit 3.1.1 indtræder den skadelidte ”... *endvidere* [min fremhævning] i den sikredes ret imod selskabet, hvis skadelidtes krav på erstatning er omfattet af sikredes konkurs, tvangsakkord eller gældssanering”, jf. FAL § 95, stk. 2, 1. pkt. Der henvises derfor i det hele til gennemgangen ovenfor i afsnit 2 om FAL § 95, stk. 1 – for eksempel afsnit 2.4 om præceptivitet. Nærværende afsnit 3 om FAL § 95, stk. 2, skal derfor ses som et *supplement* til afsnit 2 om skadelidtes direkte krav mod skadevolderens ansvarsforsikringssselskab.

I modsætning til FAL § 95, stk. 1, er stk. 2 ubetinget. Skadelidtes direkte krav mod selskabet er derfor *ikke* betinget af, at erstatningspligten og erstatningens størrelse er fastslået over for den sikrede skadevolder. Dette medfører bl.a. en processuel lettelse for skadelidte, idet skadelidte fra start kan anlægge sag direkte mod selskabet. Da skadelidte også *indtræder* efter FAL § 95, stk. 2, kan selskabet fortsat fremsætte alle sine indsigelser fra det forsikringsretlige forhold over for den indtrådte skadelidte.¹⁵⁸ Se dog nedenfor i afsnit 3.3.1.2 om dommen U 2011.2425 V.

3.2.2. Sikredes konkurs, tvangsakkord eller gældssanering

Det anføres i betænkning nr. 1423/2002, at ”Spørgsmålet om, i hvilket omfang skadelidte kan rette sit krav direkte mod skadevolderens ansvarsforsikringssselskab, er i praksis navnlig opstået, hvis skadevolderen er gået konkurs eller lignende.”¹⁵⁹ På den baggrund foreslog det lovforberedende udvalg, ”... at det udtrykke-

¹⁵¹ Ibid. For Justitsministeriets kritiske besvarelse af Per Vestergaard Pedersens henvendelse, se Retsudvalgets bilag 28 til lovforslag nr. L 169/2002-03. Bilaget er tilgængeligt på Folketingets webarkiv, jf.

http://webarkiv.ft.dk/Samling/20021/udvtilag/REU/L169_bilag28.htm.

¹⁵² Jf. FT 2002-03, Tillæg B, s. 1631 ff.

¹⁵³ Jf. FT 2002-03, Tillæg B, s. 1632 ff. Mindretallet bestod af Socialdemokratiet, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten og Kristeligt Folkeparti.

¹⁵⁴ Jf. FT 2002-03, Tillæg B, s. 1635.

¹⁵⁵ Jf. FT 2002-03, Folketingets Forhandlinger, s. 10091 ff.

¹⁵⁶ Jf. FT 2002-03, Folketingets Forhandlinger, s. 10510.

¹⁵⁷ Jf. FT 2002-03, Tillæg C, s. 623 ff.

¹⁵⁸ Jf. FT 2002-03, Tillæg A, s. 4396.

¹⁵⁹ Jf. *Betænkningen* s. 201.

ligt fremgår af bestemmelsen [FAL § 95], at skadelidte har et direkte krav mod skadevolderens ansvarsforsikringselskab, hvis skadevolderen er gået konkurs, jf. UfR 2001.1303 H.”¹⁶⁰

Samtidig foreslog udvalget ”... en præcisering af, at dette også gælder, hvis skadevolderen har fået tvangsakkord eller gældssanering, idet skadelidte heller ikke i disse tilfælde har mulighed for at få sit fulde krav betalt af skadevolderen.”¹⁶¹

Dette er baggrunden for, at såfremt skadelidtes krav på erstatning er omfattet af den sikredes konkurs, tvangsakkord eller gældssanering, så indtræder skadelidte uden videre i den sikredes ret over for selskabet, jf. FAL § 95, stk. 2, 1. pkt. Dette gør skadelidte fuldt ud i det omfang, skadelidte ikke er fyldestgjort, jf. FAL § 95, stk. 2, 2. pkt. Det skal derfor undersøges, hvornår skadelidtes erstatningskrav er omfattet af disse tre insolvenstilfælde. Når dette er tilfældet, opnår skadelidte en bedre retsstilling i forhold til FAL § 95, stk. 1, idet skadelidtes direkte krav er ubetinget og det fulde krav på erstatning kan rettes mod selskabet.

Det skal afgøres efter konkursloven og almindelige formueretlige principper, om skadelidtes erstatningskrav er omfattet af den sikrede skadevolders konkurs, tvangsakkord eller gældssanering.¹⁶²

I konkurslovens afsnit II om *konkurs*, kap. 6 om krav mod boet, følger det af hovedreglen i KL § 38: ”Konkursmassen anvendes til fyldestgørelse af dem, der ved konkursdekretets afsigelse [min fremhævning] havde krav mod skyldneren...”. To forhold er derfor afgørende for, om skadelidtes erstatningskrav er omfattet af den sikredes konkurs: For det første, hvornår skifteretten har afsagt konkursdekretet. For det andet, hvornår skadelidtes krav er opstået. Uden for kontraktsforhold opstår erstatningskrav ”... som udgangspunkt, når den skadeforvoldende adfærd er udvist.”¹⁶³ Er skadelidtes erstatningskrav således stiftet inden konkursdekretets afsigelse, der er den tidsmæssige skillelinje, er erstatningskravet omfattet af den sikredes konkurs.¹⁶⁴

Med hensyn til den sikrede skadevolders *tvangsakkord*, er der siden lov nr. 434 af 10. juni 2003 om ændring af FAL m.v. sket ændring i konkurslovens regler om tvangsakkord. Ved lov nr. 718 af 25. juni 2010 om ændring af konkursloven m.v. blev konkurslovens afsnit III om tvangsakkord ophævet. I stedet blev der indsat et nyt afsnit I A om rekonstruktion. Det fremgår af KL § 10, at en rekonstruktion enten skal indeholde en tvangsakkord, jf. KL § 10 a, eller en virksomhedsoverdragelse, jf. KL § 10 b, eller begge dele. I forbindelse med ændringen af konkursloven i 2010, som følge af de nye rekonstruktionsregler, skete der ikke samtidig ændring af FAL § 95, stk. 2.¹⁶⁵

Spørgsmålet er derfor, hvilken betydning de nye rekonstruktionsregler har for skadelidtes muligheder for at rette et ubetinget og fuldt erstatningskrav i henhold til FAL § 95, stk. 2. Henning Jønsson og Lisbeth Kjær-

¹⁶⁰ Jf. *Betænkningen* s. 214.

¹⁶¹ *Ibid.*

¹⁶² Jf. *Betænkningen* s. 359.

¹⁶³ Jf. *von Eyben & Isager* s. 468. Cf. i kontraktsforhold, hvor erstatningskrav som udgangspunkt stiftes allerede ved kontraktens indgåelse. I kontraktsforhold har det derfor ikke betydning for erstatningskravets stiftelsestidspunkt, at den skadeforvoldende adfærd først udvises senere – for eksempel efter konkursdekretets afsigelse, såfremt kontrakten er indgået inden dekretet. Jf. *Gomard* s. 97. Se også afgørelsen U 2000.194 H. For ansvarsforsikringsers anvendelsesområde ved erstatningsansvar i kontraktsforhold, se ovenfor i afsnit 2.3.

¹⁶⁴ Ifølge KL § 93, nr. 3, omfatter konkursen også ”*Gæld, der pådrages boet under dets behandling...*”. Erstatningskrav som udspringer af konkursboets virksomhed er omfattet af KL § 93 om massekrav. Jf. *Lindencrone & Ørgaard* s. 680. Særligt hvor den sikrede skadevolder er en *juridisk* person, kan der derfor opstå tilfælde, hvor konkursdekretets afsigelse *ikke* afskærer skadelidtes ret ifølge FAL § 95, stk. 2. Eksempelvis hvis en virksomhed under konkurs videreføres af konkursboet, hvorefter virksomhedens drift resulterer i en ansvarspådragende skadeforvoldelse. Dette erstatningskrav er omfattet af konkursen, selvom det først er stiftet efter konkursdekretets afsigelse. For en fuldstændig gennemgang af, hvilke krav mod boet konkursen omfatter, henvises til *Lindencrone & Ørgaard* kap. 6.

¹⁶⁵ Henning Jønsson og Lisbeth Kjærgaard anfører, at FAL § 95, stk. 2, *muligvis* ikke blev ændret, da ”... rekonstruktion medfører en tvangsakkord, jf. § 10 a, konkurs eller en virksomhedsoverdragelse, og sidstnævnte typisk i kombination med en konkurs eller tvangsakkord.” Jf. *Jønsson & Kjærgaard* s. 840, note 2.

gaard antager, ”... at skadelidte har et direkte krav efter § 95, stk. 2, når rekonstruktion er *indledt* [min fremhævning], da begæringen ikke kan tilbagekaldes.”¹⁶⁶ Indeholder rekonstruktionsbehandlingen ikke en tvangsakkord, og ender rekonstruktionsbehandlingen ikke med konkurs, kan det anføres, at dette *måske* ikke gælder, idet skadevolderen i så fald er blevet solvent.¹⁶⁷ På den anden side tilsiger hensynet til skadelidte, at skadelidte *straks* – dvs. ved rekonstruktionsbehandlings indledning – skal kunne rette et *ubetinget og fuldt* erstatningskrav direkte mod ansvarsforsikrings-selskabet, jf. FAL § 95, stk. 2, eller dennes analogi.

Hvorvidt selve erstatningskravet er *omfattet* af den sikredes tvangsakkord skal afgøres efter hovedreglen i KL § 10 a, stk. 2, nr. 1. Ifølge denne bestemmelse er skadelidtes erstatningskrav omfattet, såfremt erstatningskravet er *stiftet inden* ”... skifterettens modtagelse af et rekonstruktionsforslag [min fremhævning], der indeholder bestemmelse om tvangsakkord.” Dette er den tidsmæssige skillelinje for, hvorvidt skadelidtes erstatningskrav er *omfattet* af den sikrede skadevolders tvangsakkord.¹⁶⁸

Med andre ord kan skadelidte *formentlig* rette et direkte krav mod forsikrings-selskabet, *når* rekonstruktionsbehandlingen er indledt. Dette kan skadelidte gøre med erstatningskrav, der er stiftet inden rekonstruktionsbehandlings indledning. Derudover kan skadelidte gøre dette med erstatningskrav, der er stiftet mellem rekonstruktionsbehandlings indledning og skifterettens modtagelse af rekonstruktørens rekonstruktionsforslag.

I relation til den sikrede skadevolders *gældssanering* fremgår reglerne herom af konkurslovens afsnit IV om gældssanering.¹⁶⁹ Det følger af KL § 206, at en gældssaneringssag anses for indledt ved skifterettens afgørelse herom. Endvidere følger det af KL § 199, stk. 1, 1. pkt., at en kendelse om gældssanering som udgangspunkt kun omfatter fordringer, herunder erstatningskrav, der er stiftet *inden* gældssaneringssagens indledning, jf. KL § 206.¹⁷⁰ Det er altså skifterettens afgørelse om gældssaneringssagens *indledning*, der er skæringstidspunktet for, om skadelidtes erstatningskrav er *omfattet* af den sikrede skadevolders gældssanering, idet erstatningskravet skal være stiftet forinden.

Ved den sikredes konkurs eller gældssanering skal det afgøres efter konkursloven og almindelige formueretlige principper, om skadelidtes erstatningskrav er omfattet. Er skadelidtes erstatningskrav omfattet, kan skadelidte – i det omfang skadelidte ikke er fyldestgjort – sagsøge ansvarsforsikrings-selskabet direkte. Efter en formålsfortolkning af FAL § 95, stk. 2, må det antages, at dette formentlig også gælder ved den sikredes rekonstruktionsbehandling. Hermed kommer ansvarsforsikringen *faktisk* skadelidte til gode, og hensynet til skadelidte er da også det samme ved skadevolderens konkurs, gældssanering eller rekonstruktionsbehandling. Det har ikke betydning for indholdet af skadelidtes direkte krav, at erstatningskravet er nedskrevet eller helt bortfaldet, idet skadelidte kan rette sit fulde erstatningskrav.

¹⁶⁶ Jf. Jønsson & Kjærgaard s. 840. At rekonstruktionsbegæringen ikke kan tilbagekaldes efter rekonstruktionsbehandlings indledning følger af KL § 11, stk. 6.

¹⁶⁷ Det fremgår også af Justitsministeriets bemærkninger til FAL § 95, stk. 2, at ”Skadelidte kan rejse et direkte krav mod forsikrings-selskabet, når [...] skadevolderen/sikrede har *fået* [min fremhævning] tvangsakkord...”. Jf. FT 2002-03, Tillæg A, s. 4396. Skadelidte kan ikke umiddelbart siges at have *fået* tvangsakkord, blot fordi rekonstruktionsbehandlingen er indledt – heller ikke selvom rekonstruktionsbegæringen ikke kan tilbagekaldes.

¹⁶⁸ Ifølge Bang-Pedersen m.fl. s. 490 omfatter en tvangsakkord ”... således både fordringer stiftet før rekonstruktionsbehandlings indledning og fordringer stiftet i perioden mellem indledningen og forslagetets modtagelse i skifteretten.”

¹⁶⁹ Siden lov nr. 434 af 10. juni 2003 om ændring af FAL m.v. er gældssaneringsreglerne blevet revideret. Dette skete ved lov nr. 365 af 24. maj 2005 om ændring af konkursloven m.v. Revisionen skete på baggrund af Konkursrådets betænkning nr. 1449/2004 om gældssanering, hvortil der henvises.

¹⁷⁰ Det er kun *fysiske* personer, der kan opnå gældssanering, jf. KL § 197, stk. 6. Er skadevolder en juridisk person, har nærværende afsnit derfor ingen relevans.

3.2.3. Efter lovens principper

Som beskrevet ovenfor i afsnit 2.5.2 kan skadelidte – efter *princippet* i FAL § 95, stk. 1 – i visse tilfælde rette et ubetinget direkte krav mod selskabet. Dette kan skadelidte formentlig, når det er *vanskeligt* eller *umuligt* at få fastslået den sikrede skadevolders erstatningspligt og/eller erstatningens størrelse.

De hensyn til skadelidte, der blev fremført i afsnit 2.5.2, jf. for eksempel Højesterets præmisser i dommen U 2007.371 H, gør sig også gældende i tilfælde af skadevolderens *insolvens*. Skadevolderens konkurs, tvangsakkord eller gældssanering er nu omfattet af ordlyden af FAL § 95, stk. 2. I andre insolvenstilfælde må skadelidte ligeledes efter *princippet* i FAL § 95, stk. 2, have en ubetinget søgsmålsadgang mod selskabet.¹⁷¹ Dette kunne for eksempel være, hvis skadevolderen er ”... blevet opløst som insolvent eller er undergivet insolvensbehandling efter udenlandske regler.”¹⁷²

Den udvidede søgsmålsadgang efter lovens principper må også antages at være i overensstemmelse med forarbejderne til FAL § 95, stk. 2: ”Det foreslås samtidig *præciseret* [min fremhævning], at dette [skadelidtes ubetingede direkte krav] også gælder, hvis skadevolderen har fået tvangsakkord eller gældssanering, idet skadelidte heller ikke i disse tilfælde har mulighed for at få sit fulde erstatningskrav betalt af skadevolderen.”¹⁷³ Hvis skadevolderen er opløst som insolvent, undergivet insolvensbehandling efter udenlandske regler el.lign., har skadelidte heller ikke i disse tilfælde mulighed for at få sit fulde erstatningskrav betalt af skadevolderen.

Ansvarsforsikringens formål, forarbejderne til FAL § 95, stk. 1 og 2, og retspraksis tilsiger, at skadelidte kan rette et *ubetinget* direkte krav mod selskabet i andre insolvenstilfælde end dem, der følger af ordlyden af FAL § 95, stk. 2, 1. pkt. Hensynet til skadelidte er det samme, hvad enten den sikrede skadevolder er gået konkurs eller undergivet insolvensbehandling efter udenlandske regler. I begge tilfælde har den insolvente skadevolder formentlig heller ikke den store interesse i opretholdelsen af betingelserne i FAL § 95, stk. 1, jf. Højesterets udtalelse i afgørelsen U 2001.1303 H.

Det må derfor antages, at skadelidte i alle tilfælde af den sikredes *insolvens* kan rette et ubetinget direkte krav mod ansvarsforsikringsselskabet, jf. *princippet* i FAL § 95, stk. 1 og 2.¹⁷⁴ Er skadelidtes erstatningskrav blevet nedsat, må det ligeledes antages, at det *fulde* krav på erstatning kan rettes mod selskabet, jf. *princippet* i FAL § 95, stk. 2, 2. pkt.¹⁷⁵

3.2.4. Selskabets underretningspligt

Hvis selskabet modtager et krav på erstatning, der er omfattet af den sikredes konkurs, tvangsakkord eller gældssanering, skal selskabet ”... uden ugrundet ophold underrette den sikrede...”, jf. FAL § 95, stk. 2, 3. pkt. Dette skal ansvarsforsikringsselskabet, hvis skadelidte indtræder i henhold til FAL § 95, stk. 2, så den sikrede skadevolder ”... får lejlighed til at redegøre for sin opfattelse af erstatningsspørgsmålet...”.¹⁷⁶

Det må *formentlig* antages, at selskabets underretningspligt efter FAL § 95, stk. 2, 3. pkt., også gælder, hvis skadelidte indtræder efter *princippet* i FAL § 95, stk. 2. Hensynet til *skadevolderen* er det samme, hvad enten skadelidte indtræder efter ordlyden eller *princippet* i FAL § 95, stk. 2. Selskabet må derfor efter *princippet* i FAL § 95, stk. 2, 3. pkt., også have en underretningspligt i disse tilfælde.

¹⁷¹ Dette havde skadelidte formentlig allerede inden lov nr. 434 af 10. juni 2003 om ændring af FAL m.v., jf. *princippet* i FAL § 95, stk. 1. For konkurs se afgørelsen U 2001.1303 H.

¹⁷² Jf. U 2003B.173 s. 175.

¹⁷³ Jf. *Betænkningen* s. 359.

¹⁷⁴ Det er skadelidte, der under det direkte søgsmål mod selskabet har bevisbyrden for, at skadevolderen er insolvent.

¹⁷⁵ Jf. tilsvarende *Jønsson & Kjærgaard* s. 840, hvor det antages, ”... at skadelidte har et direkte krav mod den sikredes ansvarsforsikringsselskab i alle de tilfælde, hvor skadelidte som følge af den sikredes forhold [f.eks. insolvens] er afskåret fra at opnå fyldestgørelse for sit fulde krav...”.

¹⁷⁶ Jf. *Betænkningen* s. 360. Det fremgår desuden, at ”Som efter den gældende § 95, stk. 1, kan selskabet imidlertid ikke med bindende virkning for sikrede anerkende skadelidtes erstatningskrav.” Se ovenfor i afsnit 2.6.2.3 om FAL § 94.

Indtræder skadelidte efter *princippet* i FAL § 95, stk. 1, jf. for eksempel afgørelsen U 2007.371 H, kan man stille spørgsmålet, om selskabet også i disse tilfælde har fået en underretningspligt, jf. *princippet* i FAL § 95, stk. 2, 3. pkt.¹⁷⁷ Dette kan formentlig *ikke* antages. Hvis skadelidte efter *princippet* i FAL § 95, stk. 1, har en ubetinget søgsmålsadgang mod selskabet, skyldes dette, at skadelidte ikke har mulighed for at få de kumulative betingelser fastslået ved dom over skadevolderen, jf. ovenfor i afsnit 2.5.2. Når skadelidte ikke har denne mulighed, for eksempel fordi skadevolderens opholdssted er ukendt, kan det formentlig heller ikke kræves, at selskabet har en underretningspligt.¹⁷⁸

3.3. Nærmere om det ubetinget direkte krav

3.3.1. Kontraksvedtagelser mellem forsikringstager og selskabet

3.3.1.1. Generelt

Efter FAL § 95, stk. 1 og 2, *indtræder* skadelidte i den sikredes ret imod selskabet. Som anført ovenfor i afsnit 2.6.2.1 kan skadelidte derfor ikke blive stillet bedre end den sikrede skadevolder. Da skadelidte afleder sin ret fra den sikrede skadevolder, er det kontraksrelationen mellem forsikringstageren og ansvarsforsikrings-selskabet, der er afgørende for indholdet af skadelidtes direkte krav.

I forarbejderne til FAL § 95, stk. 1 og 2, og den juridiske teori er der da også enighed om, at skadelidte efter sin indtrædelse *ikke* er bedre stillet end den sikrede skadevolder. For eksempel fremgår det af kommissionens bemærkninger til FAL § 95, stk. 1, at ”*Dette fremgaar ogsaa tydeligt af § 95's Formulering »den skadelidte ... indtræder i den sikredes [forarbejdernes fremhævning] Ret mod Selskabet,« og heri ligger naturligvis til-lige, at skadelidte aldrig [min fremhævning] kan opnaa mere hos Selskabet, end Forsikringstageren vilde have kunnet kræve...»*”.¹⁷⁹ Tilsvarende fremgår det af det lovforberedende udvalgs bemærkninger til FAL § 95, stk. 2: ”*Ligesom efter det gældende stk. 1 »indtræder« skadelidte efter det foreslåede nye stk. 2 i sikredes ret imod selskabet. Dette indebærer bl.a., at forsikrings-selskabet også i tilfælde af skadevolderens konkurs mv. kan gøre de samme indsigelser gældende over for skadelidte som over for skadevolderen/sikrede.*”¹⁸⁰

Skadelidte skal derfor tåle identifikation med den sikrede skadevolder. En kontraksvedtagelse mellem forsikringstageren og selskabet om eksempelvis en *selvrisiko* binder derfor også skadelidte. Vestre Landsret er dog i en enstemmig afgørelse – i strid med forarbejderne og den juridiske teori – nået til et andet resultat ud fra en ordlydsfortolkning af FAL § 95, stk. 2. Afgørelsen U 2011.2425 V, der med Procesbevillingsnævnets tilladelse er anket til Højesteret, skal derfor omtales i det følgende.

3.3.1.2. Afgørelsen U 2011.2425 V (anket til Højesteret)

I forbindelse med sit arbejde kom A den 22. april 2007 ud for en ulykke. A arbejdede på ulykkestidspunktet som skibsbygger. Skaden skete, da A oppe på dækket af et skib trådte igennem en åbentstående luge, der var afdækket med et brandtæppe. A var ansat af vikarbureauet B, der havde udlejet A til skibsværftet C. Både by- og landsretten lagde til grund, at C havde overtaget det sikkerhedsmæssige ansvar efter arbejdsmiljølov-givningen for A. C blev derfor fundet erstatningsansvarlig for A's tilskadekomst.

C var blevet erklæret konkurs den 3. oktober 2007. A havde derfor anlagt erstatningssagen direkte mod C's ansvarsforsikrings-selskab D, jf. FAL § 95, stk. 2. Erstatningssagen blev behandlet sammen med en regressag

¹⁷⁷ Bestemmelsen blev som tidligere nævnt indført ved lov nr. 434 af 10. juni 2003 om ændring af FAL m.v.

¹⁷⁸ Per Vestergaard Pedersen diskuterer udførligt i U 2003B.173 s. 175 f. ansvarsforsikrings-selskabets og den sikrede skadevolders *oplysningspligt* (om forsikringen) over for skadelidte. Det konkluderes, at det følger af almindelige obligationsretlige grundsætninger om loyalitetspligt, at selskabet og den sikrede på skadelidtes *forespørgsel* skal oplyse om ansvarsforsikringen. Se også Gomard s. 48 ff.

¹⁷⁹ Jf. Udkastet s. 136. Se også Lyngsø s. 332, Sørensen I s. 250 og Jønsson & Kjærgaard s. 838.

¹⁸⁰ Jf. Betænkningen s. 359 f.

for sygedagpenge. Kommunen E havde også anlagt regressagen direkte mod D, jf. FAL § 95, stk. 2. Retten fandt, at E havde regresret for udbetalte sygedagpenge i anledning af A's tilskadekomst.

Det fremgår af policen for C's erhvervsansvarsforsikring, at forsikringen er tegnet med selvrisko. Selvrisko pr. skadesbegivenhed udgør ved ”*Erhvervsansvar, personskade pr. person*” kr. 10.000,00.

Spørgsmålet om selvrisko var *ikke* en del af sagen i byretten. Byretten tog ikke stilling til D's ”... *anbringende om, at skadelidtes [A's] og kommunens [E's] krav kun delvist kan gøres gældende mod forsikringsselskabet [D], fordi forsikringen var tegnet med en selvrisko...*”. Dette skyldtes, at anbringendet først blev fremsat efter forberedelsens slutning, og retten ikke gav tilladelse til anbringendets fremsættelse, jf. RPL § 358. Byretten tog derfor ikke anbringendet under påkendelse, da det blev fremsat for sent.

Det følger af landsrettens supplerende sagsfremstilling, at anbringendet om policens selvrisko blev fremsat for landsretten. Hertil gjorde A og E fortsat gældende, at D var forpligtet til at betale det *fulde* krav på erstatning, jf. FAL § 95, stk. 2.

Landsretten nåede (overraskende) til følgende resultat: ”*Efter ordlyden af forsikringsaftalelovens § 95, stk. 2, kan skadelidte rette sit fulde krav mod forsikringsselskabet. På den baggrund finder landsretten ikke, at der er grundlag for at fradrage selvriskobeløbet på 10.000 kr.*” Landsretten stadfæstede derfor byrettens dom.

Landsretten kom til det resultat, at ansvarsforsikringsselskabet var forpligtet *ud over* sin aftale med forsikringstageren. Med andre ord skulle den aftalte selvrisko, der klart og tydeligt fremgår af policen, ikke fratrækkes erstatningsbeløbet. Skadelidte fik dermed en bedre retsstilling, end den sikrede skadevolder ville have haft, hvis han selv havde fyldestgjort skadelidte og derefter afkrævet selskabet.

Dette resultat nåede landsretten til ud fra en ordlydsfortolkning af FAL § 95, stk. 2, 2. pkt. Det fremgår heraf, at bl.a. i tilfælde af den sikredes konkurs ”... *kan det fulde* [min fremhævning] *krav på erstatning rettes mod selskabet.*” Dommen U 2011.2425 V angår derfor en situation, hvor der er *uoverensstemmelse* mellem forarbejderne/den juridiske teori, jf. ovenfor i afsnit 3.3.1.1, og bestemmelsens ordlyd.

Advokat Lars Gregersen, der repræsenterede kommunen E, har oplyst, at han under sagens hovedforhandling i Vestre Landsret fremlagde Højesterets dom af 6/5-2011 (2. afd. sag 140/2009).¹⁸¹ Dommen U 2011.2218 H vedrørte også en situation, hvor der var uoverensstemmelse mellem en lovs forarbejder og lovens klare ordlyd. I modsætning til Vestre Landsret nåede Højesterets syv dommere enstemmigt til, at forarbejderne i det konkrete tilfælde *ikke* kunne fravige lovens klare ordlyd.

Sagen omhandlede, hvorvidt en kommune havde regresret for udbetalte sygedagpenge mod en erstatningsansvarlig arbejdsgiver. Retten tog stilling til kommunens regresret efter overgangsreglerne til en ny sygedagpengelov. Der var her uoverensstemmelse mellem lovens forarbejder og lovens klare ordlyd. Hertil udtalte Højesteret bl.a.: ”*Disse forarbejder [til sygedagpengelovens § 78, stk. 1, 2. pkt.] er imidlertid uforenelige med den klare ordlyd af den vedtagne bestemmelse i lovens § 82, stk. 3, og kan efter Højesterets opfattelse ikke begrunde en fravigelse af lovbestemmelsen.*”

Med andre ord fremlagde Lars Gregersen afgørelsen U 2011.2218 H som et eksempel på en sag, hvor der også var uoverensstemmelse mellem en lovs forarbejder og dennes klare ordlyd. Højesteret nåede her frem til, at der skulle ske en direkte ordlydsfortolkning af lovteksten. Dette var tilfældet, idet den konkrete modstrid mellem forarbejderne og lovteksten ikke kunne begrunde en fravigelse af lovens klare ordlyd.

I afgørelsen U 2011.2425 V valgte landsretten ligeledes at foretage en direkte ordlydsfortolkning af FAL § 95, stk. 2, 2. pkt. Det fremgår klart af bestemmelsens ordlyd, at skadelidte kan rette sit *fulde* erstatningskrav mod selskabet. På den baggrund fandt landsretten – nærmest allerede som følge heraf – ikke grundlag for at fradrage selvriskobeløbet.

¹⁸¹ Lars Gregersen repræsenterede også kommunen E i denne sag. Dommen er efterfølgende offentliggjort i Ugeskriftet som afgørelsen U 2011.2218 H.

Landsretten nåede til dette resultat, selvom det fremgår af FAL § 95, stk. 2, 1. pkt., at skadelidte *indtræder* i den sikredes ret imod selskabet. Bestemmelsens 2. pkt. (om det fulde erstatningskrav) er en *fortsættelse* af 1. pkt. (om skadelidtes indtræden), og 2. pkt. skal derfor formentlig læses i forlængelse af 1. pkt. Dette valgte landsretten dog ikke at gøre, idet landsretten udvidede selskabets forpligtelse *ud over* den sikredes ret imod selskabet, jf. FAL § 95, stk. 1 og stk. 2, 1. pkt. Som tidligere nævnt begrundede landsretten denne udvidelse ud fra en (isoleret) ordlydsfortolkning af FAL § 95, stk. 2, 2. pkt.

Om hensigten i forarbejderne kan to forhold anføres: For det første fremgår det af forarbejderne, at skadelidtes indtrædelsesret er begrænset til den sikredes ret over for selskabet. For det andet var hensigten med FAL § 95, stk. 2, 2. pkt., *udelukkende* at regulere de tilfælde, hvor skadelidtes erstatningskrav er *nedskrevet* som følge af den sikredes konkurs, tvangsakkord eller gældssanering.¹⁸² Hensigten har altså *ikke* været at regulere de beløbsmæssige dækningsbegrænsninger (for eksempel selvrisiko), som forsikringstageren og selskabet kan have aftalt i policen eller forsikringsvilkårene.

En stadfæstelse af landsrettens afgørelse vil have som konsekvens, at forsikringspræmierne på ansvarsforsikringer vil stige. Skal skadelidte ikke tåle reduktion, som følge af en policebestemmelse om den sikredes selvrisiko, stiger forsikringspræmierne med henvisning til selskabernes forøgede risiko.¹⁸³ Som det fremgår af policen i bilag 1, kan selvriskobeløbene ved andre skadesbegivenheder være væsentlig højere end kr. 10.000,00.

Endvidere eksemplificerer bilag 1, at en ansvarsforsikring kan være tegnet med *maksimal dækningssummer* afhængig af skadesbegivenheden. Kan skadelidte rette sit *fulde* erstatningskrav mod selskabet, vil disse summer i nogle tilfælde blive overskredet. Dette vil formentlig også betyde, at forsikringspræmierne på ansvarsforsikringer vil stige. Ansvarsforsikringsselskabet vil også i dette tilfælde have et regreskrav mod den sikrede skadevolder, der dog formentlig vil være uden værdi henset til skadevolderens insolvens og regreskravets mulige størrelse.

I afgørelsen U 2011.2425 V nåede en enstemmig landsret til, at selskabets dækningsforpligtelse – i tilfælde af den sikrede skadevolders insolvens – rækker ud over forsikringsaftalen. Denne udvidelse af selskabets forpligtelse fulgte – ifølge landsretten – af en direkte ordlydsfortolkning af FAL § 95, stk. 2, 2. pkt. Hertil kan det anføres, at FAL § 95, stk. 2, 2. pkt., formentlig skal læses i forlængelse af bestemmelsens 1. pkt.

Såfremt Højesteret stadfæster landsrettens afgørelse, vil dommen få vidtrækkende konsekvenser. Kontraktvedtagelser om ansvarsforsikringsselskabets beløbsmæssige dækningsforpligtelse vil herefter ikke kunne påberåbes over for skadelidte. Det er svært at se argumentet for, at skadelidte ikke skal *tåle* fradrag for en selvrisiko eller at ansvarsforsikringen er beløbsmæssig begrænset, blot fordi den sikrede skadevolder er insolvent.

Omvendt kan Højesteret med en stadfæstelse *endnu* en gang understrege, at forsikringsaftaleloven er en beskyttelseslov for de sikrede og skadelidte, og at beskyttelsen udvikler sig over tid. Desuden vil en stadfæstelse sende et signal til politikerne om at højne lov kvaliteten, idet Højesteret ved uoverensstemmelse holder sig til lovens ordlyd, jf. også afgørelsen U 2011.2218 H.

Landsrettens afgørelse vakte formentlig opsigt i forsikringsbranchen. Hvis Højesteret stadfæster, at ansvarsforsikringsselskabet rent *beløbsmæssigt* ”hæfter umiddelbart” over for skadelidte, vil dommen uden tvivl

¹⁸² Som det fremgår ovenfor i afsnit 3.1.1 er FAL § 95, stk. 2, 2. pkt., vedtaget på baggrund af afgørelsen U 2001.1285 H. I denne sag var skadelidtes erstatningskrav *nedskrevet* som følge af den sikrede skadevolders tvangsakkord.

¹⁸³ Hertil kan det anføres, at ansvarsforsikringsselskabet vil få et *regreskrav* svarende til størrelsen af selvriskobeløbet, som selskabet kan rette mod den sikrede skadevolder. Regreskravet vil – sammen med den processuelle byrde – formentlig ikke have den store værdi for selskabet, idet den regrespligtige skadevolder er insolvent.

vække opsigst. En sådan ”hæftelse” må formentlig forudsætte klarere lovhjemmel end tilfældet er i FAL § 95, stk. 2.¹⁸⁴

4. Skandinavisk ret

4.1. Generelt

På baggrund af det fællesnordiske kommissionsarbejde i 1910’erne og 1920’erne blev der indført forsikringsaftalelove i Norge, Sverige og Danmark, jf. ovenfor i afsnit 2.1.1. De skandinaviske rigers forsikringsaftalelove er siden da blevet ændret. I 1989 fik Norge en ny forsikringsaftalelov, der afløste den oprindelige fra 1930.¹⁸⁵ I 2005 fik Sverige ligeledes en ny forsikringsaftalelov. Loven afløste den oprindelige fra 1927 og konsumentförsäkringslagen fra 1980.¹⁸⁶

Som det vil fremgå i det følgende, er der i norsk ret blevet indført en *almindelig* adgang for skadelidte til at rette et *ubetinget* direkte krav mod skadevolderens ansvarsforsikringsselskab. I svensk ret blev der *ikke* indført en sådan adgang for skadelidte. Lov om forsikringsavtaler av 16. juni 1989 nr. 69 samt försäkringsavtalslag (2005:104) skal derfor omtales nærmere.

4.2. Norsk ret

Den 1. juli 1990 trådte lov om forsikringsavtaler av 16. juni 1989 nr. 69 i kraft.¹⁸⁷ Loven er inddelt i fire dele, og første del (del A) omhandler *avtaler om skadeforsikring*.¹⁸⁸ Her findes kapitel 7 om *tredjepersons rett etter forsikringsavtalen*. NFAL § 7-6, § 7-7 og § 7-8 omhandler skadelidtes direkte krav mod selskabet. I det følgende vil de væsentligste forskelle mellem den norske og danske retsstilling blive berørt.

Den vigtigste forskel følger af NFAL § 7-6 første ledd første punktum: ”*Dekker forsikringen sikredes erstatningsansvar, kan skadelidte kreve erstatning direkte [min fremhævnin] fra selskapet.*”¹⁸⁹ Bestemmelsen giver skadelidte en helt *generel* adgang til at rette et ubetinget direkte krav mod selskabet. At adgangen er *generel* betyder også, at ”*Det er ingen betingelse at skadelidte på forhånd har varslet sikrede eller på annen måte trukket ham inn.*”¹⁹⁰ Skadelidte kan stadig vælge at anlægge sag mod *skadevolderen*, idet bestemmelsen giver skadelidte en *ret* – og ikke en *pligt* – til at sagsøge ansvarsforsikringsselskabet.¹⁹¹

Overskriften på NFAL § 7-6 er *skadelidtes stilling ved ansvarsforsikring*. I modsætning til dansk ret sonderer den norske forsikringsaftalelov mellem frivillige og tvungne ansvarsforsikringer. NFAL § 7-7 om *skadelidtes stilling ved tvungen ansvarsforsikring* supplerer derfor NFAL § 7-6. Hans Jacob Bull karakteriserer dog NFAL § 7-7 som en ”*reserveordning*”, idet særlove ved tvungen ansvarsforsikring typisk vil regulere skadelidtes retsstilling.¹⁹² NFAL § 7-7 vil ikke blive omtalt nærmere.

¹⁸⁴ Lars Gregersen har oplyst, at Højesteret har berammet sagen til hovedforhandling den 24. juni 2013.

¹⁸⁵ Jf. *Brynildsen m.fl.* s. 5. Se lov om forsikringsavtaler av 6. juni 1930 nr. 20.

¹⁸⁶ Jf. *Bengtsson* s. 15. Se lag (1927:77) om försäkringsavtal samt konsumentförsäkringslag (1980:38).

¹⁸⁷ Loven bygger på to betænkninger, henholdsvis *NOU* 1983: 56, Lov om avtaler om personforsikring samt *NOU* 1987: 24, Lov om avtaler om skadeforsikring. Jf. *Bull* s. 35.

¹⁸⁸ Del B omhandler *avtaler om personforsikring*, del C *alminnelige bestemmelser* og del D *ikrafttredelse- og overgangsbestemmelser*. *Endringer i andre lover*.

¹⁸⁹ Efter § 95 tredje ledd i lov om forsikringsavtaler av 6. juni 1930 nr. 20 kunne skadelidte *kun* rette et ubetinget direkte krav ved skadevolderens ”... *konkurs eller akkordforhandling...*”. Baggrunden for denne undtagelse til den daværende hovedregel (at skadelidte *ikke* havde et direkte krav) var bl.a., at man ikke ønskede, ”... *at selskapet i tilfelle av den sikredes konkurs kun har plikt til å dekke den dividende som tjejdemann måtte få i boet...*”. Jf. *Bugge* s. 215. Sml. fra dansk ret afgørelserne U 2001.1285 H og U 2001.1303 H, jf. ovenfor i afsnit 3.1.1.

¹⁹⁰ Jf. *NOU* 1987: 24 s. 158.

¹⁹¹ Jf. *Selmer* s. 153.

¹⁹² Jf. *Bull* s. 546.

Efter *NOU* 1987: 24 giver en almindelig adgang til direkte krav "... praktiske og prosessuelle fordeler for *skadelidte* [forarbejdernes fremhævning], og gjøre hans innkrevning av erstatningsbeløpet vesentlig enkle-re."¹⁹³ Desuden mente det lovforberedende udvalg, at en almindelig adgang ville være "... en naturlig utvikling av reglene i lys av den sentrale posisjon ansvarsforsikringen har fått i erstatningsrettslig sammenheng..."¹⁹⁴

Hvis skadelidte ikke har medsagsøgt den sikrede skadevolder, kan selskabet kræve, at skadelidte gør dette, jf. NFAL § 7-6 tredje ledd. Herved kan selskabet sikre sig, at skadevolderen bidrager til sagens oplysning. Er skadevolderen ikke blevet inddraget i sagen, kan skadevolderen indtræde som "... *hjelpeintervenient etter reglene i tvistemålsloven*..."¹⁹⁵ Skadevolderen er hermed garanteret lejlighed til at fremkomme med sine synspunkter under sagen. Er ansvarsforsikringen tegnet med selvrisiko, eller overstiger erstatningskravet forsikringssummen, vil skadelidte formentlig allerede af egen drift medsagsøge skadevolderen. I så fald kan hele erstatningskravet klares under én sag.¹⁹⁶

Selskabet kan fremsætte sine forsikringsretlige indsigelser over for skadelidte, såfremt "... *ikke innsigelsene knytter seg til sikredes forhold etter at forsikringstilfellet [min fremhævning] er inntrådt*", jf. NFAL § 7-6 fjerde ledd annet punktum. I dansk ret ligger skæringstidspunktet *senere*. Her er det et krav, at "... *selskabet er vidende [min fremhævning] om en indtruffen forsikringsbegivenhed*..."¹⁹⁷, jf. FAL § 96 og ovenfor i afsnit 2.4.2. Der er derfor tilfælde, hvor ansvarsforsikrings-selskabet skal dække skadelidte efter norsk ret, men ikke efter dansk ret. Retsstillingen vil for eksempel være forskellig ved den sikrede skadevolders manglende iagttagelse af sin tabsbegrænsningspligt efter skadens indtræden, jf. for dansk rets vedkommende FAL §§ 52-53. Her vil en dansk skadelidte blive identificeret med skadevolderens handlinger og undladelser, hvilket ikke vil være tilfældet efter norsk ret.¹⁹⁷

En anden væsentlig forskel er betydningen af den sikrede skadevolders fremkaldelse af forsikringsbegivenheden. I Norge er forholdet reguleret af NFAL § 4-9 om *sikredes fremkalling av forsikringstilfellet*. Det følger af NFAL § 4-9 annet ledd første punktum, at "*Har sikrede ved annen forsikring enn ansvarsforsikring grovt [min fremhævning] uaktsomt fremkalt forsikringstilfellet, kan selskapets ansvar settes ned eller falle bort*." Bestemmelsen om nedsættelse eller bortfald, som følge af den sikredes grove uagtsomhed, gælder altså *ikke* for ansvarsforsikring. Skadelidte kan derfor – efter NFAL § 7-6 første ledd første punktum – rette sit fulde erstatningskrav direkte mod selskabet, selvom den sikrede skadevolder har fremkaldt forsikringsbegivenheden ved *grov* uagtsomhed.¹⁹⁸ Det er dermed *kun* skadevolderens forsætlige fremkaldelse af forsikringsbegivenheden, jf. NFAL § 4-9 første ledd første punktum, der har betydning for skadelidtes indtrædelsesret.¹⁹⁹

Som afslutning på nærværende afsnit skal det undersøges, hvorvidt skadelidtes almindelige adgang til et direkte krav kan fraviges ved forsikringstagerens og selskabets aftale. Fravigeligheden af NFAL's del A om *skadeforsikringsdelen* er reguleret i NFAL § 1-3 om *bestemmelsernes tvingende karakter*. Udgangspunktet er, at bestemmelserne i del A *ikke* kan "... *fravikes til skade for den som utleder rett mot selskapet av forsik-*

¹⁹³ Jf. *NOU* 1987: 24 s. 147.

¹⁹⁴ Jf. *NOU* 1987: 24 s. 148.

¹⁹⁵ Jf. *Brynildsen m.fl.* s. 241.

¹⁹⁶ Jf. *Arntzen* s. 70 ff. Om selvrisiko på ansvarsforsikringen, se *Selmer* s. 153: "*Er det derfor f eks en egenrisiko (franchise) på sikredes ansvarsforsikring, vil skadelidte bare kunne kreve erstattet av selskapet erstatningen fastsatt etter erstatningsrettens regler minus [forfatterens fremhævning] franchisen*." Se tilsvarende *Bull* s. 547, *Brynildsen m.fl.* s. 242 og *Arntzen* s. 75. Cf. fra dansk ret afgørelsen U 2011.2425 V, jf. ovenfor i afsnit 3.3.1.2.

¹⁹⁷ Som eksempel på en forsikringsretlig indsigelse, der *ikke* kan fremsættes på grund af NFAL § 7-6 fjerde ledd annet punktum, nævner Hans Jacob Bull tilsvarende "... *innsigelser om at sikrede ikke har søkt å begrense følgene av et inntrådt forsikringstilfelle*..." . Jf. *Bull* s. 552.

¹⁹⁸ Jf. *Brynildsen m.fl.* s. 142.

¹⁹⁹ Cf. dansk ret, hvor der sondres mellem simpel og grov uagtsomhed. Se FAL § 20, 1. pkt. modsætningsvis, jf. ovenfor i afsnit 2.6.2.2.

ringssavtalen”, jf. NFAL § 1-3 første ledd. Udgangspunktet er derfor, at forsikringstageren og selskabet ved aftale *ikke* kan fravige skadelidtes ret i henhold til NFAL § 7-6 første ledd første punktum.

Efter NFAL § 1-3 annet ledd er del A i visse tilfælde fravigelig ”... ved forsikring i tilknytning til næringsvirksomhet.” Dette gjelder dog ikke ved ”... ansvarsforsikring etter § 7-8...”, jf. herom nedenfor. Det er nærmere definert i NFAL § 1-3 annet ledd bokstav (a)-(e), hvad der forstås ved *næringsvirksomhet* i relation til NFAL § 1-3 annet ledd. Helt generelt kan det siges, at der skal være tale om en større *næringsvirksomhet*, før den norske forsikringsaftalelovs del A er fravigelig.

NFAL’s del A er derfor ufravigelig, såfremt forsikringstageren er *forbruker* eller *næringsdrivende*, ”... men ved næringsdrift av en viss størrelse kan loven fravikes...”.²⁰⁰ Dette betyder eksempelvis, at ”en større *næringsvirksomhet*” og forsikringsselskabet kan aftale, at såfremt forsikringsbegivenheden fremkaldes ved *grov* uagtsomhed, bortfalder eller nedsættes selskabets ansvar i henhold til NFAL § 4-9 annet ledd. Hermed forringes indholdet af skadelidtes direkte krav. ”Den større *næringsvirksomhet*” og forsikringsselskabet kan også aftale, at skadelidte ikke skal have et direkte krav mod selskabet efter NFAL § 7-6 første ledd første punktum.²⁰¹ Retsvirkningerne af en sådan aftale begrænses dog af NFAL § 7-8 om *skadelidtes stilling ved ansvarsforsikring i tilknytning til større næringsvirksomhet m v.*, jf. herom nedenfor.²⁰²

I modsætning til dansk ret sonderer den norske forsikringsaftalelov således mellem, hvorvidt forsikringstageren er *forbruker*, *næringsdrivende* eller ”en større *næringsvirksomhet*”. Som nævnt kan ”en større *næringsvirksomhet*” og forsikringsselskabet i henhold til NFAL § 1-3 annet ledd have aftalt, at skadelidte ikke skal kunne rette et direkte krav mod selskabet. Efter NFAL § 7-8 annet ledd gælder en sådan aftale dog ikke, såfremt den sikrede skadevolder er *insolvent*. I så fald gælder de almindelige regler om skadelidtes direkte krav.²⁰³ Er ”den større *næringsvirksomhet*” solvent, vil en aftale mellem denne og forsikringsselskabet, der afskærer skadelidtes direkte krav, således gælde. Claus Brynildsen m.fl. konkluderer derfor, at skadelidte – bortset fra ved sikredes insolvens – har en dårligere retsstilling ”... enn det som følger av §§ 7-6 og 7-7.”²⁰⁴

Siden 1. juli 1990 har skadelidte efter norsk ret haft en *almindelig* adgang til at rette et ubetinget direkte krav mod skadevolderens ansvarsforsikringsselskab, cf. den danske FAL § 95. I den forbindelse kan selskabet kun fremsætte forsikringsretlige indsigelser, der knytter sig til sikredes forhold *inden* forsikringsbegivenhedens indtræden, cf. den danske FAL § 96. Desuden skal en ansvarsforsikring dække forsikringsbegivenheder, der fremkaldes ved *grov* uagtsomhed, cf. den danske FAL § 20, 1. pkt. modsætningsvis. Såfremt forsikringstageren er ”en større *næringsvirksomhet*” kan denne dog aftale med forsikringsselskabet, at ansvarsforsikringen ikke dækker ved *grov* uagtsomhed. Derudover kan ”en større *næringsvirksomhet*” og selskabet aftale, at skadelidte kun har et direkte krav ved sikredes insolvens.

²⁰⁰ Jf. Brynildsen m.fl. s. 19. Det følger desuden af NFAL § 7-6 siste ledd første punktum, at en næringsdrivende (der ikke er forsikringstageren, men en potentiel skadelidte) over for en sikret kan frafalde sin ret til at sagsøge ansvarsforsikringsselskabet direkte. En sådan aftale er dog uden retsvirkning ved den sikredes insolvens, jf. NFAL § 7-6 siste ledd annet punktum. Muligheden for at fraskrive sig den almindelige adgang til at rette et direkte krav mod selskabet gælder *enhver* næringsdrivende, cf. NFAL § 1-3 annet ledd.

²⁰¹ Jf. Arntzen s. 24.

²⁰² Ud over det følger af NFAL § 1-3 annet ledd, at NFAL § 7-8 er ufravigelig, følger det også af NFAL § 7-8 siste ledd, at bestemmelsen ikke kan fraviges til skade for skadelidte.

²⁰³ Jf. Selmer s. 163.

²⁰⁴ Jf. Brynildsen m.fl. s. 247. Se tilsvarende Hans Jacob Bull: ”For visse ansvarsforsikringer er skadelidtes stilling reelt sett ikke styrket i forhold til reglene i FAL 1930. [...] se FAL § 7-8, sammenholdt med FAL § 1-3 annet ledd.” Jf. Bull s. 546.

4.3. Svensk ret

Den 1. januar 2006 trådte forsikringsavtalslag (2005:104) i kraft.²⁰⁵ Loven er opdelt i fire afdelinger: *Första avdelningen om inledande bestämmelser, andra avdelningen om individuell skadeförsäkring, tredje avdelningen om individuell personförsäkring samt fjärde avdelningen om kollektiv försäkring.*

Andra avdelningen om individuell skadeförsäkring er inddelt i tre afsnit: *Konsumentförsäkring, företagsförsäkring samt tredje mans rätt.* I afsnittet om *tredje mans rätt* findes 9 kap. om *tredje mans rätt enligt försäkringsavtalet.* 9 kap. 7-8 §§ SFAL omhandler *direktkrav vid ansvarsförsäkring.* I det følgende skal nogle af de væsentligste forskelle mellem den svenske og danske retsstilling omtales. Nærværende afsnit er derfor ikke udtømmende, jf. ovenfor i afsnit 1.2.

Efter 9 kap. 7 § första stycket SFAL kan skadelidte i tre situationer "... rikta krav direkt mot försäkringsbolaget på ersättning enligt försäkringsavtalet...". Udgangspunktet er derfor, at skadelidte *ikke* har et direkte krav mod den sikredes ansvarsforsikringselskab. Til dette udgangspunkt indeholder 9 kap. 7 § första stycket SFAL dog tre undtagelser, hvor skadelidte kan rette et ubetinget direkte krav mod selskabet. Efter bestemmelsens punkt 1 er dette tilfældet ved "... obligatorisk ansvarsförsäkring...".²⁰⁶ Efter punkt 2, såfremt den sikrede er under konkurs eller "... offentligt ackord...". Efter punkt 3, hvis den sikrede er en juridisk person, der nu er opløst. Som sagt kan skadelidte i disse tre tilfælde rette et direkte krav mod selskabet.²⁰⁷

9 kap. 7 § andra stycket SFAL henviser til 4 kap. 9 § andra stycket andra meningen SFAL. Denne bestemmelse er rubriceret i afsnittet om *konsumentförsäkring, 4 kap. om begränsningar av försäkringsbolagets ansvar.* I sager omfattet af bestemmelsen "... får den skadelidande rikta krav mot försäkringsbolaget i den utsträckning ersättning inte kan utges av den försäkrade", jf. 9 kap. 7 § andra stycket SFAL.

4 kap. 9 § SFAL omhandler *undantag från bestämmelserna om begränsning av försäkringsbolagets ansvar.* Bestemmelsens andra stycket pålægger forsikringselskabet en *subsidiär* hæftelse i tre situationer, "... i den utsträckning denna [erstatningen] inte kan utges av den försäkrade."²⁰⁸ I de tre situationer, jf. nedenfor, er selskabets ansvar begrænset. Begrænsningen gælder dog ikke ved ansvarsforsikring, såfremt skadelidtes erstatningskrav ikke kan honoreres af den sikrede skadevolder (og ansvaret ikke omfattes af en obligatorisk ansvarsforsikring).²⁰⁹

For det første gælder selskabets subsidiære hæftelse ved "... nedsättning av ersättning i 5 § andra stycket...". 4 kap. 5 § SFAL omhandler *framkallande av försäkringsfall,* og bestemmelsens andra stycket omhandler de tilfælde, hvor forsikringsbegivenheden er fremkaldt ved "... grov eller därmed jämställd vårdslöshet."²¹⁰ For det andet hæfter selskabet subsidiært, såfremt 4 kap. 6 § SFAL om *säkerhetsföreskrifter* ikke er overholdt. For det tredje hæfter selskabet subsidiært, hvis 4 kap. 7 § SFAL om *den försäkrades räddningsplikt* ikke er

²⁰⁵ Jf. övergångsbestämmelser 2005:104 punkt 1. Som i norsk ret bygger den nye svenske forsikringsaftalelov bl.a. på en betænkning om personforsikring (SOU 1986:56, Personförsäkringslag) samt en betænkning om skadesforsikring (SOU 1989:88, Skadeförsäkringslag). Jf. *Bengtsson* s. 155.

²⁰⁶ Jf. *Bengtsson* s. 390.

²⁰⁷ 9 kap. 7 § första stycket SFAL er *ikke* identisk med lovforslaget i SOU 1989:88. Försäkringsrättskommittén foreslog, at udgangspunktet skulle være, at skadelidte havde en *almindelig* adgang til at rette et ubetinget direkte krav mod selskabet, jf. försäkringsrättskommitténs lovforslag til 7 kap. 7 § första stycket första meningen. Jf. SOU 1989:88 s. 346 f. Det blev dog foreslået i lovforslagets 7 kap. 8 §, at udgangspunktet kunne fraviges ved företagsförsäkring med undtagelse af de tre tilfælde, der nu fremgår af punkt 1-3 i 9 kap. 7 § första stycket SFAL. Jf. SOU 1989:88 s. 348. Med andre ord er lovudkastets to bestemmelser blevet sammenskrevet til én, ligesom udgangspunktet er ændret til, at skadelidte *ikke* har en almindelig adgang til at sagsøge selskabet direkte.

²⁰⁸ Det er desuden en betingelse, at "... den försäkrade inte enligt någon författning är skyldig att ha ansvarsförsäkring som omfattar skadan...".

²⁰⁹ I de tre situationer er det "... tillräckligt att visa att det förekommit sådana klara indicier som misslyckade utmätningförsök." Jf. *van der Sluijs* s. 136.

²¹⁰ Jf. *Bengtsson* s. 272.

overholdt. Med andre ord får skadelidte i disse tre situationer en bedre retsstilling end den sikrede skadevolder.

Selskabets subsidiære hæftelse gælder som nævnt kun ved *konsumentforsikring*, der er defineret i 1 kap. 4 § SFAL om *definitioner*. Såfremt den sikrede skadevolder ikke kan honorere skadelidtes erstatningskrav, har det derfor betydning for skadelidte, om ansvarsforsikringen er tegnet som *konsumentforsikring* eller *føretagsforsikring*.

Den svenske retsstilling med et direkte krav i henhold til 9 kap. 7 § andra stycket SFAL adskiller sig fra dansk ret. Efter den danske FAL § 20, 1. pkt. modsætningsvis kan selskabet forbeholde sig ansvarsfrihed, såfremt forsikringsbegivenheden er fremkaldt ved (dansk) grov uagtsomhed. Desuden kan et dansk ansvarsforsikringselskab over for skadelidte fremsætte indsigelse om, at den sikrede skadevolder har overtrådt en sikkerhedsforholdsregel eller foranstaltninger til afværgelse af skade, jf. FAL §§ 51-53.

Efter 9 kap. 8 § SFAL har skadelidte også et direkte krav, ”... *när utbetald ersättning inte kommit den skadelidande till godo.*”²¹¹ Denne bestemmelse skal ikke omtales nærmere. Om lovens ufravigelighed se 1 kap. 6-7 §§ SFAL om *tvingande bestämmelser*.²¹²

Den 1. januar 2006 trådte forsikringsavtalslag (2005:104) i kraft. Udgangspunktet i svensk ret er fortsat, at skadelidte *ikke* har et direkte krav mod den sikrede skadevolders ansvarsforsikringselskab. SFAL indeholder dog fem undtagelser til dette udgangspunkt, jf. 9 kap. 7 § första och andra stycket SFAL samt 9 kap. 8 § SFAL.²¹³

En svensk skadelidts adgang til at rette et direkte krav fremstår derfor mere restriktiv end den danske FAL § 95, stk. 1 og 2. Efter dansk ret har skadelidte trods alt en ”almindelig adgang”, når den sikredes erstatningspligt og erstatningens størrelse er fastslået. En bestemmelse svarende til den danske FAL § 95, stk. 1, findes ikke i svensk ret. Jessika van der Sluijs konkluderer da også, at ”*Av alla nordiska försäkringsavtalslagar uppställer sålunda den svenska de strängaste förutsättningarna för den skadelidandes direktkravs rätt.*”²¹⁴

5. Konklusion

5.1. Konklusion

Skadelidtes muligheder for at rette et direkte krav mod skadevolderens ansvarsforsikringselskab kan inddeles i *tre* kategorier: For det første har skadelidte en ”generel” adgang, når den sikredes erstatningspligt og erstatningens størrelse er fastslået, jf. FAL § 95, stk. 1. Denne betingede bestemmelse er den almindelige regel om direkte krav ved ansvarsforsikring i forsikringsaftalelovens forstand.

For det andet har skadelidte en ubetinget adgang, når skadelidtes erstatningskrav er omfattet af den sikredes konkurs, gældssanering og (formentlig) rekonstruktionsbehandling, jf. FAL § 95, stk. 2. I disse tilfælde har skadelidte en almindelig adgang til at anlægge sag direkte mod ansvarsforsikringselskabet.

For det tredje har skadelidte en ubetinget adgang, når dette følger af en formålsfortolkning af FAL § 95, stk. 1 og 2. Efter princippet i FAL § 95, stk. 1, har skadelidte en udvidet søgsmålsret, når det er vanskeligt eller umuligt at få fastslået de kumulative betingelser i FAL § 95, stk. 1. På baggrund af dommen U 2007.371 H er det formentlig tillige en betingelse, at skadelidte ikke har haft anledning til at få betingelserne fastslået.

²¹¹ Jf. *van der Sluijs* s. 113.

²¹² Om selvrisko på ansvarsforsikringen, se for eksempel *Bengtsson* s. 390: ”*Rätten till ersättning på grund av direktkrav [...] begränsas samtidigt av [...] föreskrifter om självrisk eller begränsning av försäkringsbolagets ansvar till visst belopp.*” Cf. fra dansk ret afgørelsen U 2011.2425 V, jf. ovenfor i afsnit 3.3.1.2.

²¹³ Jf. *van der Sluijs* s. 122: ”*I FAL finns fem undantagsfall.*”

²¹⁴ Jf. *van der Sluijs* s. 124.

Derudover må skadelidte have en ubetinget adgang i andre insolvenstilfælde end dem, der følger af ordlyden af FAL § 95, stk. 2, 1. pkt., jf. princippet i FAL § 95, stk. 2.

Skadelidtes adgang til at anlægge sag mod selskabet kan således enten følge af ordlyden af FAL § 95, stk. 1 og 2, eller af bestemmelsens principper. Det har været diskuteret, hvorvidt der i dansk ret burde indføres en *almindelig* adgang for skadelidte til at rette et direkte krav mod ansvarsforsikringsselskabet. I norsk ret fik skadelidte en sådan søgsmålsret pr. 1. juli 1990. I svensk ret havde försäkringsrättskommittén forslået en lignende ordning, men denne blev ikke vedtaget.²¹⁵ En almindelig adgang vil betyde en processuel lettelse for skadelidte (og domstolene), idet skadelidte i så fald kan sagsøge ansvarsforsikringsselskabet fra start. På den anden side er der i dansk ret ikke en almindelig pligt til at tegne ansvarsforsikring. Ansvarsforsikringen er derfor fortsat et mellemværende mellem den enkelte forsikringstager og selskabet.²¹⁶

Det er i dette mellemværende, at skadelidte indtræder. Da skadelidte afleder sin ret fra den sikrede skadevolder, kan skadelidte som udgangspunkt ikke blive stillet bedre end den sikrede skadevolder. Undtagelserne hertil er FAL § 96 og afgørelsen U 2011.2425 V, der formentlig vakte en del opsigt i forsikringsbranchen. I ankesagen skal Højesteret tage stilling til, hvordan FAL § 95, stk. 2, 2. pkt., skal forstås. Spørgsmålet for Højesteret er derfor, om den konkrete modstrid mellem forarbejderne og lovtæksten kan begrunde en fravigelse af lovens klare ordlyd. En stadfæstelse af dommen vil have som konsekvens, at aftaler om selvrisko og maksimale dækningssummer ikke længere kan påberåbes over for skadelidte, såfremt skadevolderen er insolvent.

I forarbejderne til FAL § 95, stk. 1, siges det, at skadevolderens ”... *Ansvar udgør jo altid Maksimum for Selskabets Forpligtelser.*”²¹⁷ Stadfæster Højesteret dommen, udgør skadevolderens ansvar (ved skadevolderens insolvens) *altid* selskabets forpligtelse.

Forkortelses- og litteraturliste

Arntzen:

Andreas Arntzen: Ansvarsforsikring, Advokatfirmaet Arntzen, Underland & Co, 2000.

Bang-Pedersen & Christensen:

Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen og Lasse Højlund Christensen: Den civile retspleje, 2. udgave, Pejus, 2010.

Bang-Pedersen m.fl.:

Ulrik Rammeskov Bang-Pedersen, Lasse Højlund Christensen, Kim Sommer Jensen, Christian Jul Madsen og Andreas Kærsgaard Mylin: Rekonstruktion – Teori og praksis, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2011.

Bengtsson:

Bertil Bengtsson: Försäkringsavtalsrätt, Andra upplagan, Norstedts Juridik, 2010.

Bentzon & Christensen:

²¹⁵ ”Från försäkringsbranschens och även från näringslivets sida ställde man sig negativ till förslaget [...]. Den slutliga lösningen utgör en kompromiss, som tillåter direktkrav i vissa situationer där dessa har en särskild betydelse för de skadelidande.” Jf. Bengtsson s. 390.

²¹⁶ Jf. *Betænkningen* s. 212. Se Lisbeth Kjærgaards grundige diskussion i *Kjærgaard* kap. 9.5: ”Behov for ændringer i den danske FAL?”

²¹⁷ Jf. *Udkastet* s. 136.

A. Drachmann Bentzon og Knud Christensen: Lov om forsikringsaftaler nr. 129 af 15. april 1930 med bemærkninger og sagsregister, 1. og 2. del, 2. udgave, G.E.C. Gads Forlag, 1952 og 1954.

Betænkningen:

Justitsministeriets udvalg om revision af forsikringsaftaleloven: Betænkning nr. 1423/2002 om forsikringsaftaleloven.

Brynildsen m.fl.:

Claus Brynildsen, Børre Lid og Truls Nygård: Forsikringsaftaleloven med kommentarer, 2. udgave, Gyldendal Akademisk, 2008.

Bugge:

Nicolay L. Bugge: Lov om forsikringsaftaler av 6. juni 1930 med motiver og anmerkninger, H. Aschehoug & Co, 1930.

Bull:

Hans Jacob Bull: Forsikringsrett, Universitetsforlaget, 2008.

EAL:

Erstatningsansvarsloven, lovbekendtgørelse nr. 885 af 20. september 2005 (med senere ændringer).

Evald & Schaumburg-Müller:

Jens Evald og Sten Schaumburg-Müller: Retsfilosofi, retsvidenskab og retskildelære, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2004.

FAL:

Forsikringsaftaleloven, lovbekendtgørelse nr. 999 af 5. oktober 2006 (med senere ændringer).

FEST 2000.31:

Bernhard Gomard: Betydningen af forsikring for forholdet mellem skadevolder og skadelidt, FEST – Forsikrings- og Erstatningsretlige Skrifter, 1:2000, s. 31-52.

FL:

Færdselsloven, lovbekendtgørelse nr. 1047 af 24. oktober 2011 (med senere ændringer).

Foreløbigt udkast:

Den ved kgl. Resolution af 6. Februar 1919 nedsatte Kommission: Udkast til Lov om Forsikringsaftaler, 1921.

FT:

Folketingstidende.

Gomard:

Bernhard Gomard: Obligationsret 1. del, 4. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2006.

Gomard & Iversen:

Bernhard Gomard: Obligationsret 3. del, 2. udgave ved Torsten Iversen, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2009.

H:

Højesteretsdom.

Jønsson & Kjærgaard:

Henning Jønsson og Lisbeth Kjærgaard: Dansk Forsikringsret, 9. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2012.

Kjærgaard:

Lisbeth Kjærgaard: Privatansvarsforsikring i et erstatningsretligt perspektiv, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1999.

KL:

Konkursloven, lovbekendtgørelse nr. 217 af 15. marts 2011.

Lindencrone & Werlauff:

Lars Lindencrone Petersen og Erik Werlauff: Dansk Retspleje, 5. udgave, Karnov Group, 2011.

Lindencrone & Ørgaard:

Lars Lindencrone Petersen og Anders Ørgaard: Konkursloven med kommentarer, 11. udgave, Thomson Reuters, 2010.

LT:

Lovtidende.

Lyngsø:

Preben Lyngsø: Forsikringsaftaleloven med kommentarer, 4. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1992.

NFAL:

Lov om forsikringsavtaler av 16. juni 1989 nr. 69.

NFT:

Nordisk Forsikringstidsskrift.

NFT 4/1998.345:

Adam Goldschmidt: Om skadelidtes mulighed for at rette sit erstatningskrav mod skadevolderens P&I assurandør i medfør af FAL § 95, stk. 1, Nordisk Forsikringstidsskrift, 4/1998, s. 345-376.

NOU:

Norges offentlige utredninger.

NOU 1987: 24:

Forsikringsavtalelovutvalget oppnevnt ved kongelig resolusjon 25. oktober 1974: Lov om avtaler om skadeforsikring, Norges offentlige utredninger 1987: 24.

RPL:

Retsplejeloven, lovbekendtgørelse nr. 1063 af 17. november 2011 (med senere ændringer).

RT:

Rigsdagstidende.

Selmer:

Knut S. Selmer: Forsikringsavtaleloven med forarbeider, Tano, 1990.

SFAL:

Försäkringsavtalslag (2005:104).

SH:

Sø- og Handelsrets dom.

SOU:

Statens offentliga utredningar.

SOU 1989:88:

Försäkringsrättskommittén: Skadeförsäkringslag, Statens offentliga utredningar 1989:88.

Sørensen I:

Ivan Sørensen: Forsikringsaftaleloven med kommentarer, Forlaget Thomson GADJURA, 2000.

Sørensen II:

Ivan Sørensen: Forsikringsret, 5. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2010.

U:

Ugeskrift for Retsvæsen.

Udkastet:

Den ved kgl. Resolution af 6. Februar 1919 nedsatte Kommission: Udkast til Lov om Forsikringsaftaler med tilhørende Bemærkninger, 1925.

Ulfbeck:

Vibe Ulfbeck: Kontraktens relativitet – det direkte ansvar i formueretten, Forlaget Thomson GADJURA, 2000.

U 1999B.214:

Per Vestergaard Pedersen: Skadelidtes direkte krav mod skadevolderens ansvarsforsikringsselskab, Ugeskrift for Retsvæsen, 1999B, s. 214-221.

U 2003B.173:

Per Vestergaard Pedersen: Skadelidtes direkte krav mod skadevolderens ansvarsforsikringsselskab - seneste retspraksis og ændringsforslagene vedrørende FAL § 95, Ugeskrift for Retsvæsen, 2003B, s. 173-180.

V:

Vestre Landsrets dom.

van der Sluijs:

Jessika van der Sluijs: Direktkravsrett vid ansvarsförsäkring, Jure Förlag, 2006.

von Eyben:

Bo von Eyben: Forældelse II, Forlaget Thomson GadJura, 2005.

von Eyben & Isager:

Bo von Eyben og Helle Isager: Lærebog i erstatningsret, 7. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2011.

Ø:

Østre Landsrets dom.